

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

32E JAARGANG

WOENSDAG 15 JANUARI 1947

No. 1549

COMMISSIE VAN REDACTIE:

H. W. Lambers; N. J. Polak; J. Tinbergen;

H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;

J. H. Lubbers (Redacteur-Secretaris).

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

Administratie: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon: Redactie 38040, Administratie 38340. Giro 8408.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten
aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141,
Schiedam (Tel. 69300, toestel 6).

INHOUD:

	Blz.
Economie en vrijheid in Indonesië door <i>Mr. Th. A. Fruin</i>	43
De Internationale Kamer van Koophandel over het vraagstuk van de werkgelegenheid door <i>Ir. S. H. Stoffel</i>	44
De rol van het goud in de komende valuta-ordering door <i>Dr. J. P. Snoep</i>	46
Betekent industrialisatie conjuncturele werkloosheid? door <i>W. C. M. Mutsaers</i>	49
Amortisatie van staatsschuld door opheffing van het invaliditeitsfonds door <i>J. P. C. Wagner</i>	50
Inflatie en deflatie in Hongarije door <i>Dr. M. Vajda</i>	52
Ingezonden stuk:	
Inkomens en arbeidsprestaties door <i>G. C. Th. van Dorp</i> , met naschrift van <i>Prof. Dr. N. J. Polak</i>	54
Aanteekening:	
De Engelsche betalingsbalans in 1946	55
Geld- en kapitaalmarkt	56
Statistieken:	
Bankstaten	57
Inleggingen en terugbetalingen bij de spaarbanken in Nederland	58
Kortlopende schulden aan en vorderingen op Nederland, Oost- en West-Indië van de Amerikaanse banken ..	58
Emissies in 1946	58
Kapitaalbeweging van Nederland naar de Verenigde Staten sinds begin 1935	59
Stand van 's Rijks Kas	59

DEZER DAGEN

kan het vriezen of dooien. Voorspellen blijft moeilijk, ook bij de modernste methoden. Zoo eerde het Amerikaanse blad „Time”, dat zich wel meer vergist, in een op 6 Januari gedateerd nummer Byrnes nog als „man of the year”, niet beseffend, dat deze zich van April 1946 af al niet gezond meer voelde en daarom volkomen onverwachts zou af-

treden. Zijn opvolger, Generaal Marshall, voldoet volgens de „Times” geheel aan de eischen, die de diplomatie stelt: „political wisdom, steady purpose and endless patience”. Wellicht gaf laatstgenoemde eigenschap voor zijn benoeming den doorslag: in Maart a.s. komt het Duitsche vraagstuk in Moskou aan de orde. Bestaat er verband tusschen Marshall's benoeming — die het militaire karakter van de Amerikaanse diplomatie versterkt — en den omvang van den post „Defensie”, die op de door President Truman ingediende begrooting bijna een derde van de totale uitgaven beslaat?

De Engelschen bereiden de besprekingen met Rusland over Duitschland anders voor. Veldmaarschalk Montgomery trotseerde de Russische koude en bezocht Moskou. Zijn bezoek wist de Russen zelfs zoover te ontgooien, dat zij foto's ervan hebben vrijgegeven. In eigen land kregen Montgomery's ondergeschikten een ondankbaarder taak: overneming van het werk der stakende vrachtautochauffeurs, wier verontwaardiging over het trage tempo der Regeering nog niet is bekoeld. In Antwerpen gingen, met het invallen van den dooi, de havenarbeiders weer aan het werk.

Onder energieke leiding van Léon Blum komt het Fransche economisch leven op temperatuur. Na het inzetten van een grootscheepsche actie voor een prijsverlaging van 5 pCt. is thans invoering van een vierjarenplan voor wederopbouw en moderniseering aan de orde gesteld. Blum's taak blijft zwaar; ook in politiek opzicht: Generaal Leclercq — blijkbaar minder diplomaat dan Marshall en Montgomery — en minister Moutet keerden, slechts met de hoop op spoedige overeenstemming, uit Indo-China terug.

„No change, no pause, no hope, yet I endure”. Zelfs het volhouden wordt thans, onder het vriespunt, vele Duitschers te moeilijk; zij vervallen tot ongeordende vormen van samenleving. Mede daardoor werd de Duitsche stroomlevering aan ons land gestaakt. Door-drongen van het „tum tua res agitur...” zal de Nederlandsche Regeering, naar verluidt, een spoedig herstel van het Duitsche economisch leven bepleiten. Een verdrag met Frankrijk betreffende handel met de Fransche zône van Duitschland is reeds gereed, terwijl binnenkort het handelsverkeer met de Engelsch-Amerikaansche zône ter sprake komt. Een goede buur is beter dan een verre vriend: België verleende ons een kort-crediet van 700 miljoen francs, geheel renteloos.

De Indonesische kwestie — over verre vrienden gesproken — verhit nog steeds de gemoederen. In het vroegere kabinet-Gerbrandy trad een zekere verdeeldheid aan den dag: zoo schaarde Ir. Albarda zich onder degenen, die zich ook met Prof. Gerbrandy-in-repliek niet konden vereenigen. Het republikeinsche kabinet heeft inmiddels de Indonesische delegatie gemachtigd de overeenkomst van Linggadjati te onderteekenen. De parlementaire commissie, die zich thans naar West-Indië heeft begeven — om zich in den breede op de hoogte te stellen, volgens Prof. Logeman — heeft niet te klagen over precedenten.

DE TWENTSCHE BANK N.V.

MAANDSTAAT OP 31 DECEMBER 1946

Kas, Kassiers en Daggeldleeningen	f 12.225.719,39	Kapitaal	f 40.000.000,—
Ned.schatk.papier	596.445.024,99	Reserve	11.200.000,—
Ander. Overheids-papier	630.978,36	Bouwreserve	2.000.000,—
Wissels	1.279.047,33	Deposito's op termijn	48.839.146,13
Bankiers in Binnen- en Buitend.	22.558.618,21	Crediteuren	616.633.266,54
Eff. en Syndicat.	1.305.250,36	Geaccepteerd door Derden	106.813,61
Prof. en Voorsch. tegen Effecten	12.442.961,71	Overl. Saldi en and. rekening	17.405.807,51
Debiteuren	77.272.202,68	Res. v. verleende Pensioenen	1.072.022,99
Deelnemingen (incl. Voorschotten)	8.525.230,76		
Gebouwen	3.500.000,—		
Bel. reserve voor verleende pens.	1.072.022,99		
	f 737.257.056,78		f 737.257.056,78

NEDERLANDS ECONOMISCH HERSTEL

samengesteld onder leiding van M. Weisglas. Met een voorwoord van Dr. G. W. M. Huysmans, Minister van Economische Zaken.

De namen van de 15 medewerkers, welke het boek tot den besten bundel van de huidige Nederlandsche herstelperiode maken, zijn borg, dat dit boek het beste semi-officieele geschrift is na de bevrijding. Het is een zakelijke behandeling van het herstel, vermeldende de meest recente cijfers, derhalve geen beschouwing over de al of niet noodzakelijk van ordening. Een uitvoerig prospectus wordt U gaarne door Elsevier, Spuistraat 118a-b te Amsterdam of Uw boekhandelaar toegezonden.

Verkrijgb. bij den erkenden boekhandel à f 6,90 gebonden

Maakt gebruik

van onze speciale rubriek „Vacatures” voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies.

NEDERLANDSCHE HANDEL-MAATSCHAPPIJ N.V.

(DEVIEZENBANK)

Hoofdkantoor: Amsterdam

Kantoren in binnen- en buitenland

ALLE BANKZAKEN, o.a. FINANCIERING VAN
IM- EN EXPORTEN

Inlichtingen omtrent
HANDELS- EN BETALINGSVERKEER

Bemiddeling bij het zoeken van nieuwe zakenrelaties
in binnen- en buitenland (Contactbureau)

ROTTERDAMSCH BANKVEREENIGING

210 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

DOCUMENTAIRE

ACCREDITIEVEN

INCASSEERINGEN

OP BINNEN- EN

BUITENLAND

Vermogensheffingen

Objectieve en deskundige voorlichting aan bedrijven en particulieren die een deel van hun vermogen moeten vrijmaken voor betaling der komende heffingen, verstrekt de

Naaml. Venn.

Hollandsche Belegging- en Beheer-Mij.

Anno 1930

Heerengracht 320 - Amsterdam C

Commissarissen:

Prof. Ir. I. P. de Vooyo:

Drs. J. H. Gispens;

Mr. J. E. Scholtens.

Directie:

Gerlof Verwey;

Dr. F. Ph. Groeneveld;

A. C. Leeuwenburgh.

R. Mees & Zoonen

Anno 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

Rotterdam

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen
Amsterdam (alleen Assurantie)

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

gispen

meubelen en gisolampen

culemborg
amsterdam
rotterdam

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

N.V. LEVENSVZERKERING-MIJ.

DE
ARNHEM

LEVENSVZERKERING

BOVENBERGSTRAT 7

ARNHEM

ECONOMIE EN VRIJHEID IN INDONESIË.

Het artikel „Linggadjati” van den heer Th. Ligthart in dit weekblad van 11 December 1946 geeft mij aanleiding tot eenige aanvullende opmerkingen. Voorzover de heer Ligthart bedoelt te zeggen, dat voor de welvaart van Indonesië de medewerking van het Nederlandsche kapitaal en van Nederlandsche bedrijfsleiders vooralsnog onmisbaar is en dat de Indonesische maatschappij nog onvoldoende economisch is ontwikkeld, schaar ik mij aan zijn zijde. Deze zelfde overtuiging zal hij echter ook vinden bij de leiders der Republiek Indonesia. Reeds in haar Politiek Manifest van 1 November 1945, hetzelfde stuk, waarin zij onafhankelijkheid voor geheel Indonesië verlangt, verklaart de Indonesische Regeering onomwonden, buitenlandsche en dan in de eerste plaats Nederlandsche deskundigen en kapitaal te behoeven en de eïgendommen van niet-Indonesiërs terug te zullen geven. Dit standpunt is zij steeds blijven innemen en het heeft ook uitdrukking gevonden in het accoord van Linggadjati. Dat daarin de economische aangelegenheden geen verdere behandeling hebben gevonden, is niet een gevolg van onderschatting van haar betekenis, doch integendeel van het besef, dat haar groot belang rustig, afzonderlijk, breed overleg vereischt, dat overigens eerst zĳn had wanneer een politieke basis voor samenwerking was gevonden.

Ongetwijfeld zit er gevaar in de combinatie van politieke zelfstandigheid met economische afhankelijkheid. Van ondernemerszijde kan men vreezen, dat de jonge Staat de kip met de gouden eieren zal willen slachten, althans de kwaliteit der eieren ongunstig zal beïnvloeden. Vanuit het gezichtspunt der, nationalisten bestaat het gevaar, dat een overmachtig buitenlandsch kapitaal de zelfstandigheid ten deele illusoir zal maken. Een geleidelijker ontwikkeling ware ongetwijfeld te prefereren geweest. Maar omstandigheden, waarvan de behandeling hier niet op haar plaats zou zijn, hebben dat verhinderd. Toch is voor beide partijen de situatie niet zoo ongunstig als zij op het eerste gezicht lijkt.

De heer Ligthart wijt Indonesië's economische achterlijkheid aan de karaktereigenschappen van den Indonesiër, die niet kan sparen, geen middenstandsbedrijf kan vormen, aan zalig nietsdoen meer hecht dan aan een hoog loon. Daargelaten, dat deze beweringen in haar algemeenheid te ver gaan, daar de Indonesiër weliswaar weinig in geld, doch wel in goederen spaart, er ook wel Indonesische middenstandsbedrijven bestaan en bepaalde volken van den Archipel allerminst van handelsgeest verstoken zijn, geeft de heer Ligthart geen aandacht aan het feit, dat het economisch tekort van den Indonesiër niet een kwestie van persoonlijke eigenschappen maar een gevolg van maatschappelijke factoren is. De Indonesiër leeft nog bijna geheel in en vanuit de voorkapitalistische dorps-huishouding, waarin het streven van den mensch gericht is op de directe voorziening in de eigen behoeften, niet op geld verdienen en winstbejag. Deze mensch past niet in de kapitalistische productiewijze. Geleidelijke ontwikkeling uit deze agrarische maatschappij naar vroegkapitalistische vormen wordt bemoeilijkt door het gelijktijdig bestaan van een hoog ontwikkeld en georganiseerd Westersch kapitalisme, dat tot in de verste desa's wordt gerepresenteerd door Chineez en anderen als zijn agenten: opkoopters van bevolkingsproducten en verkoopters van import-artikelen. Dat de Chineez en deze rol wel, de Indonesiërs, althans op Java, die rol zelden kunnen vervullen, ligt voor een groot deel hieraan, dat deze Chineez en energieke kolonisten zijn, los van hun eigen en van de Indonesische agrarische traditie. In China zelf daarentegen leeft het overgrote deel der landelijke bevolking in dezelfde voorkapitalistische dorps-sfeer als de Indonesiërs. Buiten hun land spelen de Chineez en een soortgelijke rol als vroeger de Joden op het platteland van Europa.

Onder deze omstandigheden is ontwikkeling der Indone-

sische nationale huishouding tot een hooger peil alleen mogelijk door een complex gecoördineerde overheidsmaatregelen welke beter van een nationale dan van een koloniale Overheid verwacht kunnen worden. Van fundamenteel belang is, dat in de daarvoor meest geschikte streken systematisch de dynamiseering, moderniseering der desa ter hand wordt genomen, een revolutionair proces, dat ook politieke gevolgen heeft en waaraan de Ned.-Indische Overheid zich nooit heeft gewaagd. Een andere groote factor is de opbouw van een veel omvatterder algemeen vormend en vakonderwijs dan tot nu toe werd gegeven en in samenhang daarmede de geleidelijke bezetting van het stafpersoneel der Westersche bedrijven met Indonesische burgers. Leidde tot vlak voor den oorlog de Technische Hoogeschool niet alléén op voor civiel ingenieur en bestond er niet tot dat tijdstip in dit bij uitstek agrarische land niet eens een landbouw-hoogeschool! Een economische hogeschool, een middelbare zeevaartopleiding ontbraken. Zij hadden ook geen zin, zoolang het grootbedrijf niet alleen Indonesiërs, maar veelal ook Chineez en Indo-Europeanen uit zijn staven weerde. Ik wil niet beweren, dat dit alleen een gevolg van onwil of superioriteitsgevoel was. Ongetwijfeld was het gemakkelijker Nederlanders te laten uitkomen dan Indonesiërs op te leiden, van wie immers velen de vereischte mentaliteit nog niet bezitten, zoodat voortdurende selectie noodig zou zijn geweest. Het is er mee als destijds met de poenale sanctie ter Sumatra's Oostkust, die niet gemist kon worden, tot dat het gevaar dat Amerika geen onder poenale sanctie gewonnen producten meer zou koopen, de ondernemingen de middelen deed vinden waardoor men zonder poenale sanctie kon werken.

Een derde belangrijk probleem is de vorming van eigen Indonesisch kapitaal, zonder hetwelk vermindering van de economische afhankelijkheid niet mogelijk is. Ook al zou de desabevolking in geld leeren sparen, dan kan van haar bij gebrek aan voldoende geldinkomsten in dat opzicht weinig worden verwacht. Indonesiërs met groote inkomsten zijn schaarsch. De binnenlandsche kapitaalvorming moet door de bedrijven geschieden. Maar alles wat de Westersche bedrijven aan winsten in Indonesië investeren, van hoeveel waarde ook, blijft kapitaal onder buitenlandse beschikkingsmacht en vergroot de economische afhankelijkheid van Indonesië. Het is daarom welhaast onvermijdelijk, dat een nationale regeering zal streven naar den opbouw van een nationale huishouding, zij het in samenwerking met buitenlandsche deskundigen en kapitaal. De vorm van gemengd staats- en particulier bedrijf dringt zich dan op voor de groote industrie, die van Indonesisch klein- en middenbedrijf voor de voorziening van de binnenlandsche markt met goedkope massaproducten.

Dit betekent echter geenszins, dat er voor Nederlandsch kapitaal, intellect en vakkundigheid in Indonesië geen of minder plaats zou zijn. Daaraan bestaat integendeel groote behoefte. In de eerste plaats voor de reconstructie zoowel van de vooroorlogse exportbedrijven als van de publieke werken en openbare nutsbedrijven. Het gevaar is niet zoozeer, dat er geen plaats genoeg is, dan wel, dat Nederland onvoldoende in de behoeften kan of wil voorzien en daardoor door het buitenland wordt vervangen. Men wijst er wel op, dat de Vereenigde Staten vroeger, ondanks de open-deurpolitiek, weinig kapitaal in Ned.-Indië hebben belegd en zich ook nu in hoofdzaak tot aankoop van grondstoffen en verkoop van eindproducten zullen beperken. Maar er zijn toch wel verschijnselen, die er op wijzen, dat thans ook de export van kapitaalgoederen en van het intellect om de nieuwe bedrijven op gang te brengen, op hun program staat. Voor Nederland zal het beter zijn, dat het zelf zijn middelen in deze kapitaalgoederen, zij het door aankoop Amerika, investeert en door eigen krachten leiding geeft aan de exploitatie daarvan. Het ware een groot verlies niet slechts voor de betrokken kapitaalbezitters maar voor het Nederlandsche nationale vermogen en in-

komen, indien het vroeger in Indonesië belegde kapitaal door het achterwege laten van de voor het herstel noodzakelijke investeringen verloren zou gaan. Het is voor Nederland evenzeer gewenscht, dat zijn kapitaal en intellect aan de nieuw op te richten gemengde bedrijven deelneemt. Maar dan moet er een andere geest onder de Nederlandsche ondernemers heerschen dan waarvan zoovele artikelen in de pers blijk geven. Dan moet men niet klagen over de positie, die verloren ging en niet meer terugkomt; maar zich aan de gewijzigde omstandigheden aanpassen. Verschillende groote concerns schijnen daarmede reeds bezig te zijn, door in de Vereenigde Staten te onderhandelen over den aankoop van kapitaalgoederen, hun personeel in Indonesië aan te houden en nieuw aan te nemen geëmployeerden o.a. te laten testen op hun geschiktheid om zich aan de nieuwe Indonesische situatie aan te passen.

Is er gevaar, dat, zooals de heer Ligthart vreest, de Indonesiërs zoodanige lasten op de Westersche grootbedrijven zullen leggen, dat die geen voldoende rendement meer zullen geven? Ik geloof het niet. Juist het feit, dat Indonesië deze ondernemingen niet kan missen en dat zijn leiders bij voortdurend blijk hebben gegeven, dat te beseffen, juist dit gemeenschappelijke belang van Nederland en Indonesië bij de herleving van het Westersch bedrijf vormt de beste waarborg tegen vexatoire maatregelen. Er is bij het accoord van Linggadjati bovendien voorzien in Unie-organen, waar o.a. financieele en economische aangelegenheden van gemeenschappelijk belang behandeld en geregeld zullen worden. Er is dus geen gevaar voor verwaarloozing van de Nederlandsche belangen. Nederland blijft, dank zij de Nederlandsch-Indonesische Unie, in een bijzondere positie tot Indonesië staan en heeft daardoor en door zijn oude relaties nog altijd een belangrijke voor-sprong op het buitenland. Het staat aan zijn zakenlieden, intellectueelen en vaklieden om daarvan, door aanpassing aan den nieuwen tijd, door vooruit, niet achteruit te zien, het volle profijt te trekken.

TH. A. FRUIN.

DE INTERNATIONALE KAMER VAN KOOPHANDEL OVER HET VRAAGSTUK VAN DE WERKGELEGENHEID.

Het vraagstuk van de handhaving der werkgelegenheid, de positieve kant van dat der bestrijding van werkloosheid, is in normale tijden, als hoedanig we ouder gewoonte tijden van vrede tusschen de Staten beschouwen, het meest dringende probleem in die landen, waar het economisch leven niet geheel door den Staat wordt beheerscht.

Ja, men zou kunnen zeggen, dat de vraag van de mogelijkheid tot het handhaven van een redelijke werkgelegenheid zonder beheersching van het bedrijfsleven van overheidswege op den duur beslissend zal zijn voor de richting, in welke de maatschappij zich, ook in de tot nu toe „vrije” landen, zal ontwikkelen. Vandaar, dat dit vraagstuk groote belangstelling moet ondervinden bij diegenen, die meenen, dat, althans in dat deel der wereld, waar in hoofdzaak individuele spankracht ondernemers en arbeiders tot werken en tot initiatief drijft, de vrijheid, om aan die spankracht ruimte te geven, voor het behoud der welvaart en zelfs der cultuur, onontbeerlijk is.

Zoo was het, dat dit vraagstuk een belangrijke plaats innam bij de besprekingen op de in October-November 1946 gehouden conferentie te Londen, waarheen, met uitzondering van Rusland, alle economisch belangrijke Staten der wereld hun afgevaardigden hadden gezonden ter voorbereiding van een internationale conferentie over een regeling van den internationalen handel, die op initiatief van de Vereenigde Staten in het kader van de U.N.O. zal worden gehouden ¹⁾.

¹⁾ Zie: „De Londensche handelconferentie” door A. B. Speckenbrink in „E.-S.B.” van 24 December 1946; vgl. ook „De Amerikaanse voorstellen voor een vrijer handelsverkeer en zoo volledige mogelijke werkgelegenheid” door Dr. E. D. de Meester in „E.-S.B.” van 19 Juni 1946.

In den loop van die conferentie werd een belangrijke verruiming gegeven aan het van Amerikaansche zijde opgestelde „Charter for an International Trade Organisation of the United Nations” door de aanbevelingen, zooals die werden opgesteld door Comité No. 1, betreffende werkgelegenheid en economische activiteit.

Men heeft daar getracht een „politiek van volledige werkgelegenheid” te formuleeren, waardoor, om met de vanwege de Vereenigde Naties gepubliceerde samenvatting der beraadslagingen te spreken „nieuwe grond werd opengelegd”.

Het vraagstuk der volledige werkgelegenheid werd zoowel van nationaal als van internationaal standpunt bezien en men kwam ertoe de verplichting der deelnemende Staten vast te leggen om eenerzijds de volledige werkgelegenheid binnen het eigen land na te streven, maar anderzijds er zorg voor te dragen, dat dit streven niet nadeelig zou werken op de werkgelegenheid in andere landen.

Of het mogelijk zal zijn, deze twee desiderata met behoud van een vrije economie te verwezenlijken, zal bij nadere uitwerking in regels, maar vooral in de practijk der naaste toekomst, moeten blijken.

Hoe dit zij: het vraagstuk houdt in de kringen der U.N.O., en wel in de eerste plaats in de Vereenigde Staten, de gemoederen in hooge mate bezig.

Het was ditzelfde vraagstuk, dat het bestuur van de Internationale Kamer van Koophandel aanleiding gaf om op 7 en 8 November van het vorige jaar te Parijs een bijeenkomst te beleggen van een „Committee on methods to maximise employment” onder voorzitterschap van Paul G. Hoffman, president van de „Studebaker Corporation” en voorzitter van het „Committee for Economic Development”, die, onder andere blijkens een op 6 Juli gehouden voordracht, opgenomen in „Harvard Business Review”, Vol. XXV No. 1, van dit vraagstuk veel studie heeft gemaakt. Afgevaardigden van de Vereenigde Staten, Australië, België, Denemarken, Frankrijk, Fransch-Afrika, Britsch-Indië, Indo-China, Nederland, Roemenië, het Vereenigd Koninkrijk, Zwitserland en Zweden waren aanwezig. Professor G. A. Duncan uit Dublin was rapporteur.

Schrijver dezes vertegenwoordigde de Nederlandsche Organisatie van de Internationale Kamer van Koophandel.

Grondslag voor de besprekingen was een ontwerp-rapport, opgesteld door den staf van het comité der leden in de Vereenigde Staten, dat ongeveer denzelfden gedach-tengang vertoont als de bovengenoemde rede van den voorzitter, en dus wel typisch de zienswijze van den (ver-lichten) Amerikaanschen econoom en zakenman ver-tegenwoordigt.

In den loop der discussies werden van Europeesche en Indische zijde een aantal gezichtspunten naar voren gebracht, die ten deele als aanvullingen, ten deele als amendementen te beschouwen zijn en waarvan sommige, meer of minder met nadruk vermeld, in het slotrapport met de aanbevelingen zijn verwerkt. De aanbevelingen en het slotrapport zijn door den „Conseil” van de Internationale Kamer van Koophandel tijdens een vergadering in December 1946 ongewijzigd aangenomen. Zooals van zakenlieden te verwachten is, is het rapport in zakelijke termen gesteld, al zijn aan den anderen kant de zedelijke vermaningen, die we ook in het „Charter” van de U.N.O. vinden en waarvan men zich aan de overzijde van den Oceaen blijkbaar veel voorstelt, ook hier niet afwezig. Maar de doelstelling is al dadelijk zeer reëel beperkt, doordat men zich niet de illusie maakt, dat het in een vrije maatschappij mogelijk zal zijn altijd iedereen te werk te kunnen stellen, die werken kan en wil, althans niet in productieven arbeid. „Volledige werkgelegenheid”, zoo staat in den aanhef, „is in de planmatige of totalitaire maatschappij enkel een kwestie van het toepassen van machtsmiddelen; in een vrije maatschappij is „een zoo groot mogelijke mate van werkgelegenheid” een kwestie van het juiste even-

wicht van alle activiteiten, die in die maatschappij tot werking komen".

Maar in een vrije maatschappij, in welke de productieve krachten blijkens de ervaring tot een mate van welvaart kunnen voeren, zooals die vroeger nooit en die wereld wijd is gekend, zijn juist tengevoel van die vrijheid „machtige invloeden aanwezig, die onregelmatigheid in de economische activiteit veroorzaken en daarmee tevens in de mate van werkgelegenheid".

In het rapport nu wordt getracht 1e. het probleem te onderscheiden; 2e. de middelen aan te geven, waardoor een zoo groot mogelijke werkgelegenheid (en dus een zoo groot mogelijke stabiliteit van het economisch leven) kan worden bereikt en 3e. een bepaalde werkwijze daartoe aan te bevelen.

Het spreekt voor zakenlieden vanzelf, dat hierbij een handhaving en zoo mogelijk opvoering van de effectieve productie van goederen op den voorgrond moet blijven staan en dat het middel daartoe wordt gezien in de verdere activeering en stimuleering van de ondernemerswerkzaamheid met een steeds grootere efficiency. Waarbij in den gedachtengang van het rapport de vrije concurrentie de spankracht zal leveren.

Maar er wordt ingezien, dat „een eendrachtige samenwerking tusschen Overheid, bedrijfsleven, landbouw en arbeid daartoe onontbeerlijk is, te verwezenlijken door middel van beschreven regelingen".

De aandachtige lezer ziet en zal ook in het volgende kunnen lezen, dat het oude zuiver ondernemings-individualistische standpunt, dat tot voor weinige jaren den geest vooral van de Amerikaanschen zakenman kenmerkte, hier in beginsel is verlaten.

Het geheele rapport, dat slechts een 12-tal bladzijden stencil omvat, is in een zóó gecomprimeerden vorm gesteld en weergave in erin is dusdanig overwogen, dat een verkorte teelgave in een tijdschriftartikel er geen recht aan zou doen.

Laat mij dus in het volgende volstaan met iets te zeggen omtrent de aanbevelingen, die als het ware de praktische conclusies ervan vormen. Aangezien uitdrukkelijk wordt vermeld, dat de resolutie, die de aanbevelingen omvat, bedoeld is als niet meer te geven dan de algemeene beginselen, waarvan de concrete en toepasselijke vorm voor elk land nog moet worden opgesteld, zal de Nederlandsche Organisatie ongetwijfeld ook het rapport zelf nog nader onder de oogen van het Nederlandsche publiek brengen. Het is nauwgezette kennisneming alleszins waard.

In de resolutie dan wordt allereerst als taak van de leiders van het bedrijfsleven genoemd het krachtig tot verdere ontwikkeling brengen van de productiemogelijkheden en het handhaven en ontwikkelen van levendige en eerlijke concurrentie (dus strijd tegen monopolistische tendenties). Maar tot die taak behoort eveneens de zorg, dat, naarmate de grootere productiviteit het toelaat, een belangrijk deel van de winst aan het geheel ten goede komt in den vorm van hoogere loonen en lagere prijzen. En als derde opgave, waaraan de leiding van het bedrijfsleven behoort te beantwoorden, wordt gesteld, dat ze er bewust toe moet medewerken om economische stabiliteit en daarmee constante werkgelegenheid te bevorderen. Daartoe zouden bijvoorbeeld meer uitgaven voor onderhoud en aanbouw, voorzover ze uitstel kunnen lijden tot tijden van economischen neergang dienen te worden bewaard.

In de derde alinea geconstateerd, dat arbeid en landbouw hetzelfde belang hebben als de zakenwereld bij het bevorderen van een dynamisch economisch leven en matiging der economische golfbeweging. Zij worden daarom uitgenoodigd om door middel van hun organisaties in dezelfde richting mede te werken.

Voor de Overheid als vertegenwoordigster van het algemeen welzijn erkent de resolutie belangrijke verantwoordelijkheid.

In de eerste plaats dient zij er op aan te sturen een gunstig klimaat te scheppen voor een dynamisch zich vrij ontwikkelend bedrijfsleven. Zij zou het ondernemen moeten aanmoedigen en ook in de wijze van belastingheffing en leasingpolitiek het ondernemen en de efficiëncy stimuleeren.

Zij zou moeten zorgen voor de gelegenheid goede economische voorlichting en bijbehorende statistieken algemeen bekend te maken.

En tenslotte een internationale politiek volgen, die gericht is op het behoud van den vrede en het bevorderen van multilateralen particulieren handel.

Maar er is nog een belangrijke andere zijde van de regeeringsbemoeying, die is neergelegd in de vijfde paragraaf der resolutie. Die ligt in haar verantwoordelijkheid voor het afvlakken der conjunctuurgolven.

Het beheerschende oogmerk dient te zijn het coördineren van alle aspecten der overheidsbemoeying, voorzover ze op het terrein van het bedrijfsleven ligt, met het oog op stabilisatie en ontwikkeling ervan.

Als middelen daartoe worden aangewezen:

Een vorm van belastingheffing, die, wel verre van conjunctuurgolven te versterken, deze integendeel mitigeert.

(In het rapport wordt de opmerking gemaakt, dat thans het aandeel der belastingen in de opbrengst van de bedrijvigheid zóó groot is geworden, dat dit punt juist nu veel meer aandacht verdient dan voorheen).

In de tweede plaats heeft de Overheid tot taak om een geld- en credietpolitiek te voeren, die er bewust op gericht is om een inflationistische tendens in tijden van hoogconjunctuur te dempen en credietexpansie in tijden van neergang te bevorderen.

Ten derde wordt der Overheid in overweging gegeven om voor de uitvoering van publieke werken rekening te houden met de periode van den conjunctuurcyclus, en te zorgen, dat steeds een aantal van zulke projecten ter spoedige uitvoering in voorraad is.

Tenslotte, en dat is wel het meest kenmerkend voor de zwenking in de denkwijze van „big business" ook in Amerika, wordt der Overheid in overweging gegeven om een vrijgevig programma van sociale verzekering, waaronder ook werkloosheidsverzekering, door te voeren, „teneinde de vrees voor armoede en verlies van inkomen te verminderen".

Edoch, zulke maatregelen mogen in groote industriële ontwikkelde landen, die hun eigen groote natuurlijke hulpbronnen bezitten, aanmerkelijk effect kunnen hebben, ter conferentie kwam ook de stem van landen ten gehoor, die niet in zulk een positie verkeerden.

Op voorstel van den afgevaardigde van Britsch-Indië, gesteund door Indo-China en Nederland, werd een zesde aanbeveling ingevoegd, waarin aan de Regeeringen van meer geïndustrialiseerde landen als taak wordt aangewezen om middelen te beramen, opdat hun landen kunnen bijdragen in de industriële, technische en landbouwkundige ontwikkeling van minder ontwikkelde streken. Typisch voor de zakelijke instelling van de conferentie is hierbij de overweging, dat die uitbreidingen, door zulks te doen, ook zullen bijdragen tot uitbreiding van haar eigen afzet van industrieproducten.

Dat men echter die hulp in de eerste plaats wil doen strekken tot de *industriële* en *technische* ontwikkeling van die minder ontwikkelde streken, wijst er echter op, dat men het oude standpunt van den kapitalistischen industriestaat tegenover het land, welks taak zou zijn enkel goedkoop landbouwproducten te leveren, te boven is.

Tenslotte: men is er in verlichte kringen in Amerika, en zeker in die in Europa, thans wel van overtuigd, dat de in dit kader na te streven doeleinden niet binnen de grenzen van een enkel land volledig kunnen worden verwezenlijkt.

„De Regeeringen dienen dus, welke maatregelen zij ook binnenslands ter bevordering van een constante werkge-

legenheid nemen, rekening te houden met de welvaart van andere landen en een voorspoedige ontwikkeling van den handel tusschen de natien. Zij dienen onderling hun politiek te dezen opzichte te coördineeren en een anti-cyclische politiek te voeren, teneinde economische stabiliteit in de geheele wereld te bevorderen".

In het bovenstaande is de hoofdlijn in den gedachten-gang van de leiders der Internationale Kamer van Koop-handel weergegeven. Ze loopt in menig opzicht parallel met die, welke op de bijeenkomst van de voorbereidende commissie voor den Internationalen Handel en Werkgelegenheid te Londen tot uitdrukking kwam. Maar er zijn, ten deele ook door de te Parijs gehouden discussies, toch ook afwijkende voorstellen en vooral afwijkingen in den nadruk, die op de te nemen maatregelen wordt gelegd, te constateeren. De Europeesche zienswijze, voorzoover die te Parijs tot uiting kwam, heeft tot die accentverlegging ongetwijfeld bijgedragen. Het is te verwachten, dat binnenkort van de zijde der Nederlandsche Organisatie nadere precisering en uitwerking in verband met de omstandigheden in eigen land zal volgen.

Wat mijn persoonlijke meening betreft, ik mag hier wel sluiten met de opmerking, dat thans in eigen land de vraag, hoe de wijze van belastingheffing in overeenstemming te brengen met den eisch van stimuleering van ondernemingslust en werkgelegenheid, wel de meest actueele is. Het schijnt mij toe, dat bijvoorbeeld de thans aanhangige kapitaalheffingen wel in de eerste plaats uit dit gezichtspunt moeten worden gezien.

Ir. S. H. STOFFEL.

DE ROL VAN HET GOUD IN DE KOMENDE VALUTA-ORDENING.

De monetaire chaos had tot gevolg, dat de geallieerden reeds gedurende den oorlog voorbereidingen troffen voor een toekomstige internationale valuta-ordening op multilateralen grondslag, waarbij ieder land uit den opbrengst van zijn exportproducten, waar dan ook, op iedere markt, waar dan ook, goederen kan koopen. In dit systeem dienen deviezen vrij te zijn en tegen stabiele koersen onderling verruild te kunnen worden.

De plannen van Keynes en White en de amendementen hierop van Aldrich, Anderson, de „American Bankers Association" (terugkeer tot den vrijen gouden standaard) en van Canadeesche zijde hebben de grondslagen gelegd van de conventie van Bretton Woods, welke o.a. ten doel heeft de valutastabiliteit en de internationale samenwerking op valutagebied te bevorderen en hulp te verleen bij het inrichten van een multilateraal betalingssysteem ten behoeve van loopende transacties en bij het uit den weg ruimen van deviezenbeperkingen. Er zal nu een gesloten, internationaal valuta- en betalingssysteem ontstaan, dat een bestanddeel van het geallieerde plan van algemeenen wederopbouw is en terecht van de erkenning uitgaat, dat stabiele valutaverhoudingen slechts door internationale samenwerking kunnen worden bereikt. Door middel van het „International Monetary Fund" verleen landen met actieve betalingsbalans overbruggingscredieten aan landen met passieve betalingsbalans¹⁾.

De rol van het goud in het „International Monetary Fund".

Welke rol is nu aan het goud in de projecten en in de definitieve uitvoering van het fonds toebedeeld? In alle gevallen speelt het goud een belangrijke rol, omdat de valuta's op goudbasis worden gesteld. Iedere valuta wordt primair bepaald door een zeker quantum goud. Dit metaal

blijft dus gemeenschappelijke noemer („denominator") van de valulaire betrekkingen der deelnemende landen onderling. Door deze verankering in goud der valuta's behoudt dit zijn positie als valutametaal en als internationale waardestandaard. Zelfs Keynes hecht aan goud een groote psychologische waarde, die in den oorlog groter is geworden als reserve tegen onvoorziene voorvallen en wegens zijn groote bruikbaarheid als internationaal saldeeringsmiddel. De „bancor" van het Keynes-plan is op goud gebaseerd, doch niet in goud inwisselbaar en daarom geen goudvaluta, doch een goudverrekeningsvaluta. Daar debetsaldi bij de „clearing-union" met deviezen, doch ook met goud konden worden verminderd en creditsaldi in „bancor" door goudaanbieding konden ontstaan, werden de belangen van de goudbezittende en -produceerende landen erkend en beschermd. Bij het Keynes-plan waren de wisselkoersen niet principieel onveranderlijk en bij groot goudaanbod kon de goudwaarde worden gewijzigd. Min of meer variabele goudprijzen in het Engelsche plan tegenover in principe onveranderlijke goudprijzen en wisselkoersen in de Amerikaansche plannen zijn uitvloeisels van de twee verschillende gedachtenwerelden en principiele uitgangspunten. Engeland wenscht interne economische stabiliteit, Amerika externe valutastabiliteit. Engeland heeft hoofdzakelijk belang bij het goud wegens de productie van dit metaal binnen zijn imperium, terwijl de Vereenigde Staten over een grooten goudvoorraad beschikken, waarbij wordt getracht het metaal op den voorgrond te brengen en zijn functie te activeeren.

Onder het White-plan voor een vrij valutaverkeer was de „unitas" een goudvaluta, daar hij omwisselbaar was in goud en omgekeerd. Dit plan was een voorbereiding voor den terugkeer van den ouden gouden standaard, alhoewel maatregelen waren genomen tegen het overstroomen van Amerika met goud door middel van een beperkte goudaanvaarding door crediteurlanden.

Bretton Woods mist tenslotte de dogmatiek en de starheid van het White-plan en de ingenieuze structuur van de al te vrijgevege credietverleening met pariteitswijzigingen onder het Keynes-plan. Het irregulaire kapitaalverkeer, de credieten voor wederopbouw en de internationale hulpacties vallen buiten de competentie van het fonds.

De leden kunnen zoowel met goud als met afgifte van eigen valuta de valuta van een ander lid verwerven en dus bij het fonds crediet opnemen. Deze goudafgifte is van de beperkingen, die overigens voor de afgifte van valuta aan de landen bestaan, bevrijd. Aankoop van deviezen tegen goud als saldeeringsmiddel is dus ongelimiteerd. Landen, wier goud- en gouddeviezenvoorraad hun quota overtreft, kunnen van het fonds slechts deviezen krijgen, indien zij de helft van de tegenwaarde in goud betalen. Hierdoor tracht men blijkbaar te verhinderen, dat een valutasterk land zijn goudreserves conserveert en toch op de middelen van het fonds beslag legt. Toch kunnen zulke landen nog de helft van hun deviezenbehoefte bij het fonds dekken. Verder bestaat de mogelijkheid, dat het fonds zijn tegoed in de ledenlanden onder bepaalde voorwaarden in goud omwisselt, in het bijzonder dan, wanneer een land, van welks valuta het fonds een bedrag bezit, dat 75 pCt. van zijn quotum te boven gaat, zijn goud- en gouddeviezenvoorraad vermeerdert.

Het valt op, dat in de regeling van Bretton Woods geen dwingende voorschriften bestaan voor de benutting van de goudvoorraden. Nergens is er in voorzien, dat de ledenlanden verplicht zijn iedere hun aangeboden hoeveelheid goud, zij het door het fonds of door derden, aan te koopen. De deelnemers worden dus niet tot den volledigen gouden standaard gedwongen. Slechts in één geval is er sprake van, dat onder bepaalde voorwaarden het fonds aan een land goud tegen zijn valuta kan aanbieden, doch een verplichting dit aanbod aan te nemen, bestaat niet. De voorwaarde voor zulk een aanbod is, dat een bepaalde valuta in het fonds krap wordt, officieel „schaarsch" wordt verklaard

¹⁾ Een gedetailleerde uiteenzetting van de ingewikkelde techniek van Bretton Woods geeft G. K. C. van Tienhoven in „De voorstellen van Bretton Woods", Leiden 1946; zie voorts ook „De valutaplannen Keynes en White", door Drs. G. J. H. de Graaff in „E.-S.B.", van Juli 1943 en „Eenige beschouwingen over het accord van Bretton Woods" door Dr. L. J. Zimmerman in „E.-S.B." van 8 Mei 1946.

en daardoor aan de overige landen niet meer volledig ter beschikking kan worden gesteld.

Bij schaarschte van een bepaalde valuta door eenzijdige goederenbeweging of anderszins kan dus het fonds het exporteerende land verzoeken zijn valuta aan het fonds te leenen of het kan deze valuta tegen goud aankopen. Het voornaamste middel van het fonds — zooals van ieder egalisatiefonds, dat zijn munitie dreigt te verschielen —, om verdere schaarschte valuta te verkrijgen, gesteld in casu dollars, nadat de oorspronkelijke storting in dollars en goud zou zijn verbruikt, zou het leenen van de federale reservebanken zijn. Men raakt hier een belangrijk punt aan, nl. in hoeverre het verantwoord zou zijn, het centrale bankcrediet der Vereenigde Staten te gebruiken. Nu is het waar, dat door de vastlegging van de maxima der crediet-speelruimte rekening is gehouden met de vrees voor een te groote creatie van centrale bankcrediet. De initieele storting in goud door de Vereenigde Staten kan aan de Amerikaanse valuta-instanties tegen dollars worden teruggegeven en ook de gouddeponeringen van andere landen zouden met hetzelfde doel kunnen worden gebruikt, doch hiermede zou de directe credietcreatie van het fonds zijn beëindigd. Teneinde meer dollars te verschaffen, zou het fonds waarschijnlijk schatkistpapier moeten uitgeven. Doch een totale uitputting van het dollarbezit van het fonds kan tenslotte slechts door het opnemen van dollarcrediet bij het centrale bankwezen worden geparceerd.

Het goudequivalent der verschillende valuta's wordt bij intrede van de ledenlanden in het fonds door deze landen zelf vastgesteld²⁾, waarbij in overleg met het fonds een pariteitswijziging van 10 pCt. is toegelaten, terwijl voor een wijziging tot nogmaals 10 pCt. de goedkeuring van het fonds noodig is. In de toekomst zal het verschil in interpretatie van het begrip „fundamenteel disequilibrium” te dien opzichte nog wel vele moeilijkheden veroorzaken.

Een belangrijk voordeel tegenover den valutachaos der dertiger jaren is, dat de aanpassingen geschieden op een ordelijke, systematische en niet-discrimineerende wijze en na volledig op de hoogte stellen en raadplegen van een internationale instantie. Was onder den gouden standaard het opnemen van kortlopende middelen ongecontroleerd en afhankelijk van de situatie op de geldmarkt, onder het regiem van Bretton Woods vindt het opnemen van deviezen op redelijke en gelijke condities voor alle leden plaats, onafhankelijk van eventuele geldmarktverstoringen. De draconische aanpassingen van den gouden standaard worden voorkomen en het fonds maakt een soepele overbrugging van krappe situaties mogelijk.

Wordt de goudpariteit van een valuta veranderd, dan wordt direct de nieuwe goudpariteit vastgelegd. De betreffende valuta gaat dus niet dobberen en een concurrerende valutadepreciatiewedloop wordt vermeden. De goudwaarde van de activa van het fonds blijft onveranderd tegenover de pariteitswijzigingen van de valuta's der leden. Ieder lid moet het fonds compensatie bieden bij daling van de goudwaarde van zijn valuta. Het fonds moet omgekeerd compensatie bieden aan het land, waarvan de goudwaarde van zijn valuta, in het fonds aanwezig, stijgt. Deze verplichting voor het fonds bestaat niet, indien alle valuta's in gelijke mate apprecieeren. De goudproductie gaat door een algemeene wereldgoudvoorzieuing te krap of te ruim wordt, verruimd of getemperd worden. Verder moeten de landen zich verplichten hun goudafgifte- en aankoopsprijzen binnen zekere grenzen tegenover de pariteit vast te leggen, zooals bij de vroegere goudpunten.

De monetaire en economische autonomie der aangesloten landen blijft tamelijk groot. Het staat den landen

geheel vrij, of zij al dan niet goud in omloop willen brengen; de goudinwisselingsplicht en-nieuwe dekkingsvoorschriften willen instellen. Het stootkussen-tusschen nationale politiek en internationale controle is door de instelling van het fonds evenwel dikker geworden. Zelfbescherming van een land door valutaherzeging tegen een bedreiging van zijn „full employment”-politiek schijnt als een „fundamenteel disequilibrium” te worden beschouwd. Indien zulks juist is, doet dit sanctionneeren van een binnenlandsche „managed currency”-politiek intusschen den twijfel rijzen, of ooit de terugkeer tot den gouden standaard met vaste wisselkoersen mogelijk zal zijn. Men laat hier de teugels eener monetaire en economische ordening wel ver viëren en de clause biedt een land op conjunctureel, monetair en valutair gebied min of meer vrij spel. Men dient evenwel zijn meening op te schorten, totdat het fonds in volle werking zal zijn getreden.

Het komende, op goud gebaseerde, valutasysteem zal slechts een verwijderde overeenstemming met den klassieken gouden standaard hebben, omdat het niet automatisch functionneert en de beheersching van de geldvoorziening en de beïnvloeding van het prijspeil door het goud niet hersteld worden en kunnen worden. Het nieuwe systeem is een combinatie van „spontane” geldbewegingen en van dirigerende besluiten van het internationale orgaan. Er ontstaat een geleide goudvaluta. Het goudfonds heeft niet de reguleering van de interne geldvoorziening ten doel; doch het heeft het karakter van een liquiditeitsreserve. Onder deze omstandigheden qualificeerde men op de conferentie te Savannah den rol van het goud zeer juist als: „Gold is still to be king, but the king will only reign and not rule”.

Een andere breuk met den ouden gouden standaard is de opheffing van de traditie, dat iedere verlaging van de goudpariteit in het valutasysteem van een land een vertrouwensbreuk tegenover den houder van bankpapier is. Onder den gouden standaard werd een verlaging van het goudgehalte van de munt als onbetamelijk beschouwd. Er bestond vroeger een soort internationale-financieele eerecode, die in 1931 geliquideerd is en waaraan De Nederlandsche Bank haar pondenverliezen te wijten had. Zal deze eerecode eens worden hersteld? Als het fonds goed werkt, de economisch ongemotiveerde kapitaalbewegingen worden gecontroleerd, c.q. beperkt en de verdeling van het goudbezit doelmatiger is, zal de goudbeweging gering zijn. Het fonds geeft slechts tot bepaalde grenzen credieten en bij overschrijding hiervan zal de uiteindelijke vereffening der loopende posten toch in goud moeten geschieden.

De problematiek van de nieuwe valuta-ordening en van den gouden standaard.

Het beste valutaplan met goud als algemeene waarde, meter blijft in de lucht hangen, indien geen coördinatie van economische en valutarie politiek plaatsvindt. Een valutaplan moet worden gezien als onderdeel van een veel meer omvattend economisch plan. Men kan de economische aanknoopingspunten in een valutaplan niet missen. Wanneer een valuta-ordening goed wil functionneeren, moet zij overeenstemmen met en aan de eischen voldoen van een zekere economische ordening. Een vrij functionneerend valutasysteem met stabiele koersverhoudingen is slechts mogelijk, wanneer alle factoren, die de positie der betalingsbalansen bepalen, zoodanig zijn, dat een monetair evenwicht wordt bereikt of benaderd en de doeleinden der economische en monetaire politiek in de verschillende landen ongeveer gelijk gericht zijn. Ieder valutaplan is ineffectief, indien deze politiek der landen scherp uiteenloopt. Met stabilisatieleeningen of met valutafonds zijn de vraagstukken dan niet op te lossen en er bestaat bij ieder valutasysteem het gevaar, dat landen met betalingsdeficit debetsaldi bij een clearingunie accumuleeren, of een valutafonds nog slechts voornamelijk uit zwakke valuta's van debiteurenlanden bestaat. De landen moeten dus ter wille

²⁾ In December 1946 werd bekend gemaakt, dat het fonds zijn werkzaamheden op 1 Maart a.s. zal beginnen; tevens werd een lijst van pariteiten gepubliceerd, waaruit blijkt, dat thans van 30 van de 39 ledenlanden de pariteit is vastgesteld.

van het algemeen belang zich offers getroosten en min of meer eenzelfde politiek voeren.

Wanneer een situatie belangrijk van het monetaire evenwicht afwijkt, kan dit evenwicht niet met zuiver monetaire maatregelen alleen wederom tot stand worden gebracht. Een valutafonds kan dan ook slechts afwijkingen naar beide zijden van het evenwicht opvangen, doch nooit een eenzijdige strooming in het internationale verkeer tegevoet treden. Naast vastlegging van de wisselkoersen, moeten de daarachter staande economische factoren min of meer in evenwicht worden gehouden. Daarom mag geen land zich onttrekken aan de taak zijn staatsfinanciën en zijn geldomloop in orde te brengen en van deze kern uit een internationaal monetair evenwicht na te streven. Indien voor herstel van dit evenwicht de noodzakelijke maatregelen niet met voldoende consequenties worden getroffen, of indien autonomie wordt nagestreefd, dan verbreken de veranderingen in de koopkracht van het geld de orde in het internationale geldwezen en mislukt iedere valuta-ordering. Het in evenwicht brengen van het prijzen- en kostenbestel lijkt dan ook het beste fundament van een wereldomvattende monetaire stabiliteit, vooral indien dit in de toonaangevende landen geschiedt. Externe stabilisatie zal dus gepaard dienen te gaan met saneering van geldwezen en staatsbudget als interne stabilisatie. De monetaire camouflage van een zieke wereld zal moeten verdwijnen. De interne koopkracht van de valuta's en de schijnpariteiten van de deviezencontrole (gegrondvest op kunstmatige en starre valutarelaties der oude clearingkoersen in de oorlogsjaren, die bijna altijd hooger waren dan de koersen op de vrije markt) zullen met elkaar in overeenstemming moeten worden gebracht.

Ook dient er niet te veel op te worden vertrouwd, dat de gouden standaard in staat zou zijn de valutaproblemen op te lossen. Daar het internationale fonds op aanvraag crediet moet geven tot bepaalde grenzen (de Internationale Bank kan zulks doen), kunnen er landen zijn, die de lijn van den trachten weerstand kiezen en zooveel mogelijk crediet trachten te verwerven. Hierdoor zouden de noodzakelijke saneeringen in een land op de lange baan kunnen worden geschoven. De opbouw van een economie in eenig land op grond van de constante beschikking over credieten is gevaarlijk. Een deficitaire betalingsbalans kan door credieten niet duurzaam in een evenwicht, dat in wezen schijnbaar is, worden gehouden.

Herstel van den gouden standaard mogelijk of wenschelijk?

Onderzoeken wij thans aan de hand van het bovenstaande, of de vroegere gouden standaard kan of behoort te worden hersteld³⁾. Het vroegere internationale goudmechanisme, met zijn op de interne geldverzorging en op de relatieve prijsniveaux in binnen- en buitenland werkende correcties, was een betalingsverkeer met een elastische orde zonder menselijk ingrijpen, onder welks heerschappij het geldwezen zichzelf ordende. Er bestaat welhaast een volkomen analogie tusschen de ideologische basis en inrichting van de vrije verkeershuishouding eenerzijds en anderzijds den gouden standaard, die een valutastelsel der vrije marktorganisatie was, slechts bestaanbaar in een wereld, waarin het spel van de rechts en de economische en financieele verschijnselen op elkaar min of meer automatisch was. Voor het bestaan van den klassieken gouden standaard was een orde noodig in het internationale geldwezen met een geelgrijke politiek volgens internationale regels, die weinig speelruimte lieten voor het nastreven van nationale doelstellingen. Verder is er aanpassing van de interne prijsstelsels aan de prijsstructuur van het buitenland noodig, dus een elastische bewegelijkheid van

prijzen en kosten, die in de dertiger jaren door verstarring van prijzen, loonen en kosten verdween⁴⁾. Er moet voorts een internationale bewegelijkheid van goederen en kapitalen bestaan met een reactievermogen van kortlopende saldi op verschuivingen in de geldrente en een onderlinge reactie en aanpassing van geldcirculatie en prijsniveau en van geldquantum en goudquantum.

Men kan niet een automatisch internationaal valuta-systeem vervormen tot een binnenlandsch planeconomisch instrument en daarbij het vrije marktmechanisme vervangen door een bewuste beïnvloeding van en leiding door de Overheid aan het economisch leven, waarbij de meest consequente scheiding kan ontstaan tusschen interne credietpolitiek en de valutapolitiek. Men moest in ons land den gouden standaard niet uit valutatechnische overwegingen prijsgeven, doch omdat men wegens de starheid van prijzen en productiekosten en wegens het sociaal-destructief karakter van een rigoureuze deflatiepolitiek (evenals bij inflatie) de vereischte maatregelen niet consequent kon doorvoeren, afgezien van factoren van externen aard.

De strijd om den gouden standaard gaat minder over zijn rationaliteit dan wel om de vraag, of de voorwaarden voor het doelmatig functionneeren van dien standaard weder hersteld kunnen of moeten worden. De Amerikaanse voorstanders van den klassieken standaard zien dien wellicht meer als doel dan als middel, afgezien van de voorkeur, die door hen aan de vrije verkeershuishouding wordt gegeven. Overigens dient men hierbij te beseffen, dat de voorwaarden, waaronder ieder nationaal valutastelsel effectief zal werken, min of meer parallel loopen met die waaronder een gouden standaard kan functionneeren. Het internationale betalingsverkeer zal toch in ieder geval op multilaterale geest moeten worden geschoeid. Zoo geen internationale solidariteit ontstaat, zal ieder valutastelsel, evenals de vroegere clearingconstructies, onevenwichtig worden en zal men aan de pariteiten moeten cureeren.

De gouden standaard was vroeger een bij uitstek multilateraal clearingsysteem, waarbij de geheele wereld op het centrum Londen kon trekken, waar alle verdelingen werden verrekend, en deze vordering betekenenden een claim op goud. Indien de wereld verscheurd blijft of geraakt in autonome blokken, kan geen enkel internationaal geldstelsel functionneeren en zal intensieve deviezenrestrictie altijd blijven bestaan met alle gevolgen voor den wereldhandel. Het is dus duidelijk, dat gelijktijdig met Bretton Woods de organisatie van den internationalen vrijen handel ter hand moet worden genomen. Het is zeer wenschelijk, dat wijzigingen in de koerspariteiten hooge uitzondering zullen zijn, want fluctueerende wisselkoersen leggen den wereldhandel lam.

Gaat de wereld verder op den weg der nationale geleide economie, dan komt de restauratie van den klassieken gouden standaard niet meer in aanmerking. Een coördinatie van de geleide-economische nationale systemen zal toch in ieder geval minstens noodzakelijk zijn, wil een internationale valuta-organisatie eenigszins bevredigend kunnen functionneeren. Wachten wij derhalve de werking van Bretton Woods af, die toch in geen geval een panacee tegen alle valutaverstoringen zal blijken te zijn. De vraag werpt zich hierbij op, of de nieuwe organisatie bestand zal zijn tegen de onderlinge verschillen in de economische ontwikkeling en de spanningen, die hieruit voortvloeiende, tegen de politieke onrust in de wereld en tegen de overheerscheid van de Amerikaanse conjunctuur, waarvan de ontwikkeling in tal van landen zoozeer afhankelijk is. Dergelijke factoren zouden er de oorzaak van kunnen zijn, dat de gebondenheid in het internationale betalingsverkeer helaas minder gauw zal worden prijsgegeven dan het instituut van Bretton Woods in zijn optimisme aanneemt.

³⁾ Verwezen wordt vooral naar Prof. P. P. van Berkum: „De betalingsbalans als uitgangspunt eener beschouwing over de recente structuurwijziging in het economisch leven”, Amsterdam 1938, voorts naar F. Lutz: „Goldwährung und Wirtschaftsordnung” in „Weltwirtschaftliches Archiv” van Maart 1935 en naar T. E. Gregory: „The goldstandard and its future”, Londen 1934.

⁴⁾ Zie: van Berkum.

Dalend goud-agio.

Het goudagio is sinds Juli sterk gedaald, zoowel op de zwarte markten als op de officieele goudmarkten in Bombay en Alexandrië. Goud werd in den afgelopen zomer op verschillende markten van het Midden-Oosten tegen ca. \$ 90 per oz. fijn verhandeld. Dit was geen symptoom van een depreciatie van den dollar, want deze goudprijzen luiden niet in dollars, doch in Egyptische ponden, Indische Rupees, die niet vrij inwisselbaar in dollars zijn en dus geen dollarprijs vertegenwoordigen. Overigens zijn deze goudmarkten zeer dun wegens de belemmeringen, die een vrije goudbeveging in den weg worden gelegd. Op de vrije goudmarkten is de metaalprijs in dollars intusschen sterk gedaald. Het goudagio is grooter in landen met verboden goudhandel, waardoor deze alleen zwart plaatsvindt. In Hongkong is een prijsdaling van het goud ingetreden van H.K. \$ 525 per tael van 37,5 gr tot H.K. \$ 285 medio November, welke prijs overeenstemt met een pariteit van U.S.A. \$ 59.- per oz. Indien men het goudagio berekent op basis van de Sovereignpariteit in zwart \$ bankpapier in de verschillende landen en dit vergelijkt met de theoretische Sovereignpariteit van \$ 8,20 op grond van den goudprijs in New York, dan is het agio van Sovereigns, dat in Juli op verschillende markten nog ca. 200 pCt. beliep, tot hoogstens 130 pCt. en gemiddeld tot 100 pCt. gedaald ⁵⁾.

In sommige landen is de goudafgifte hersteld, o.a. in Mexico, Zwitserland en Turkije, waardoor een ruimere verzorging der markten met gouden munt mogelijk is gemaakt en aan de hamstervraag wordt voldaan. De vrije goudafgifte kan tot gevolg hebben, dat de betreffende centrale bank zich tegen een hogere tegenwaarde dan \$ 35 per oz. van dollars in het internationale fonds kan voorzien. Zoo heeft de Nationale Bank van Mexico in de Vereenigde Staten tegen den officieelen prijs van \$ 35 goud gekocht, daarvan stukken van 50 Pesos geslagen en deze tegen een koers, die overeenstemt met een goudprijs van \$ 40 per oz., aan het buitenland verkocht, hetgeen de bank een aardige winst heeft afgeworpen!

In Zwitserland deden de Frs. 20.- goudstukken tot Frs. 45.- toe, tegen een officieelen prijs van Frs. 31,80 onder zekere voorwaarden bij behoorlijke Zwitsersche banken te verkrijgen. Nu heeft de Nationale Bank den verkoop van gouden munt zonder beperkende bepalingen aan het publiek vrijwel geheel vrijgegeven. De abnormale vraag is hierdoor opgehouden en de illegale markt met zwarte prijzen is verdwenen. Zooals bij andere goederen, verdwijnt ook bij goud de illegale markt, indien het artikel ruim beschikbaar wordt gesteld. Men vreest in Zwitserland van het vrijgeven der Zwitsersche dollarsaldi een nog grooteren goudtoevloed, vandaar de goudafgifte aan het publiek, waardoor via den sluikehandel het goudagio in Parijs is verkleind, ondanks de dubieuze situatie van de Fransche valuta.

De goudafgifte voor de binnenlandsche markt door centrale banken in sommige landen bindt overtollige koopkracht, beperkt de circulatie, vernauwt de geldmarkt en werkt dus anti-inflatorisch, terwijl goudinvoer inflatorisch werkt, hetgeen men in Zwitserland wenscht tegen te gaan. De Zwitsersche situatie van thans gelijkt op die van ons land na den eersten oorlog. De overheveling van goud van de centrale bank naar particulieren betekent echter nog lang niet, dat het goud zijn internationale valutaire functie herneemt of het internationale geldwezen gezond wordt. Zij toont wel de sterkte van de nationale valuta. Een omgekeerde tendens, het zonder dwang terugvloeiën van goud uit particulier bezit naar de centrale banken, zou een beter criterium voor het gezond worden van het internationale geldwezen zijn, hoewel er een weldadige werking kan uitgaan van de goudafgifte op den goudhonger en op het scheppen van monetair vertrouwen.

Intusschen is de daling van het goudagio een verheugend verschijnsel. Zij duidt op den terugkeer tot wat meer normale verhoudingen. Het is mogelijk, dat Bretton Woods het dalende goudagio zal bespoedigen en, naarmate de valutachaos verdwijnt, de goudpremie op den duur zal verdwijnen. Illegale goud- en deviezenmarkten met zwarte prijzen van goud, dollars en ponden, de smokkelhandel, de goedkope vacaties van buitenlanders in Zwitserland wegens het verschil tusschen officieele en zwarte deviezennoteringen, etc. zullen eerst tot het verleden behooren, indien de wisselkoersen hun kunstmatig karakter zullen hebben verloren, dispariteiten zullen zijn verdwenen en een werkelijke aansluiting der valuta's met het goud, tot stand zal zijn gebracht.

Dr. J. P. SNOEP.

BETEKENT INDUSTRIALISATIE CONJUNCTURELE WERKLOOSHEID?

Onder de vele problemen, waarvoor Nederland op economisch gebied in na-oorlogs tijd is komen te staan, zijn er twee, welke wij in het onderstaande aan een korte beschouwing willen onderwerpen. En wel het vraagstuk van de industrialisatie en de werkloosheidsbestrijding.

De industrialisatie moet dienen om de bevolkingsgroei op te vangen. Door grondgebrek is het het jonge boerengeslacht onmogelijk geworden zich op een boerderij te vestigen. De enige mogelijkheid om deze bevolkingsdruk te verminderen, is, als men afziet van het in beginsel minder fraaie, hoewel misschien eveneens noodzakelijke middel der emigratie, dat men onze industriële bedrijvigheid opvoert.

Zoals zo vaak in het leven, scheidt de oplossing van het vraagstuk in dien zin weer een aantal nieuwe moeilijkheden. Wij wijzen bijv. slechts op de noodzaak om over voldoende kapitaal te beschikken om de nieuwe industrieën uit te rusten. Bovenal is er echter de vraag, in welke richting de industrialisatie zich zal dienen te voltrekken. Het Centraal Planbureau i.o. wijst er reeds op, dat men daarbij nog verschillende wegen kan inslaan ¹⁾.

Het komt ons voor, dat bij de discussie over dit onderdeel van het vraagstuk een aspect enigszins is verwaarloosd. Wij doelen hier op de vraag, of men bij het doorvoeren van de industrialisatie niet bij voorbaat zich met de gevolgen ervan voor de regelmaat der werkgelegenheid dient bezig te houden. Want weliswaar is de industrialisatie bedoeld als uitlaatklep voor ons bevolkingsacres, maar zelfs als het lukt allen, die hiervoor in aanmerking komen in de industrie op te nemen, is men er nog niet.

Gesteld, dat de structurele werkloosheid op die wijze grotendeels wordt opgeheven, dan zal men zich toch dienen af te vragen, of de conjuncturele werkloosheid hierdoor niet in belangrijke mate in de hand wordt gewerkt. Ware dit het geval, dan zou de werkloosheid, die men door een doelbewuste structuurpolitiek had uitgebannen, juist daardoor, door een achterdeur weer binnen komen.

Zijn structurele en conjuncturele werkloosheid nu alternatieven? Voorop sta, dat verdere industrialisatie de conjunctuurgevoeligheid zal verhoogen. In dit opzicht is echter nauwelijks van keuze sprake. Zou men omwille van een onoverkomelijk risico een verdere economische uitbouw in deze richting voor ons land niet aandurven, dan kwam dit neer op een berusting in een sociaal-economisch ondragelijke toestand. In feite echter beschikt ons volk, niet in het minst in de kringen van zijn bedrijfsleven, wel over een zodanige mate van vitali-

⁵⁾ Zie: „Noue Zürcher Zeitung“ van 1 December 1946.

¹⁾ Zie: „Centraal Economisch Plan, Eerste Nota (Globaal Plan) 1947“ van September 1946, blz. 23.

teit en ondernemingswil, dat men in deze gerust mag zijn.

Maar ook als men uitgaat van de wenselijkheid van industrialisatie en dus bereid is de daaraan verbonden risico's te accepteren, zal het zaak zijn deze risico's zooveel mogelijk te beperken. Het komt ons voor, dat een verstandige opbouw van de industriële structuur in staat stelt de daaraan verbonden conjuncturele gevolgen belangrijk te beperken.

Van welke takken van industriële bedrijvigheid mag men nu verwachten, dat zij bijzonder conjunctuurgevoelig zullen blijken? Zoals de conjunctuurtheorie ons leert, betreft dit vooral twee categorieën van goederen, nl. duurzame productiegoederen en luxe duurzame consumptiegoederen.

De ontwikkeling van het industriële leven over de gehele wereld dwingt ons min of meer juist deze richting in te gaan. De oorlog heeft nl. een versnelde industrialisatie in een aantal „nieuwe landen” tot stand gebracht. Het schijnt nu, dat zij zich vooral hebben geconcentreerd op de productie van consumptiegoederen. Hoewel wij menen, dat men de wetmatigheid in het industrialisatieproces van nieuwe landen, die eerst de productie van consumptiegoederen en eerst later die van productiegoederen zou gaan omvatten, gemakkelijk kan overdrijven, ligt de situatie toch zo, dat deze landen wat betreft consumptiegoederen als onze concurrent zullen kunnen gaan optreden. Aanvankelijk in de vorm van uitval van afzetgebied, doordat ze in eigen behoeften gaan voorzien, later ook door hun export van de betreffende goederen.

Het spreekt vanzelf, dat het dergelijke gebieden lang niet altijd mogelijk is met producten van hoge kwaliteit op de markt te komen, waardoor op dat gebied hun concurrentie voor ons minder voelbaar zal zijn.

In ieder geval meent men vaak uit deze beide tendenties voor ons land een gedragslijn te kunnen afleiden, waarbij enerzijds de productie van productiemiddelen en anderzijds die van kwaliteitsproducten zou moeten worden bevorderd. Daar onder productiemiddelen voor ons land nauwelijks grond- en hulpstoffen kunnen worden verstaan, komt dit laatste dus neer op duurzame productiemiddelen. Impliceren deze normen nu een zeer conjunctuurgevoelige structuur? Wij menen, dat dit weliswaar niet in die mate het geval behoort te zijn, als men mogelijkerwijs zou menen te kunnen afleiden, maar er is hier toch grote waakzaamheid geboden.

Met name dient gewaakt tegen een industriële structuur, welke voor een aanzienlijk deel bestaat uit industrieën, welke duurzame goederen vervaardigen, terwijl de productie op grond van een economisch-technische minimale capaciteit een zodanige omvang heeft, dat een belangrijk gedeelte van de productie in het buitenland moet worden afgezet. In een dergelijk geval zou er inderdaad sprake van kunnen zijn, dat de prijs, die men betaalt in de vorm van conjuncturele werkloosheid om de structurele werkloosheid te verdrijven, zeer hoog is. Zou in een dergelijk geval het buitenland er bovendien in de depressie toe overgaan de invoer te beperken, dan kan dit desastreuse gevolgen voor onze volkshuishouding met zich brengen. Een dergelijke situatie stimuleren, zou er op neerkomen, dat ons land economisch in een zeer afhankelijke verhouding ten opzichte van het buitenland zou komen te staan.

Iets dergelijks kan het geval zijn ten aanzien van luxe goederen. Men dient natuurlijk deze te onderscheiden van de kwaliteitsproducten, waarop men doelt als men deze aanbeveelt voor ons industrialisatieprogramma. Maar ten dele zullen beide categorieën samenvallen. Men zal er dus ook rekening mede dienen te houden, dat de aanpassing aan het inkomen in de depressie in bepaalde bestedingsrichtingen

geschiedt, doordat wordt overgegaan tot aankoop van goederen van lagere kwaliteit.

Zoals men ziet, is inderdaad het gevaar niet afwezig, dat juist de voorgestane industrialiseringsrichting tot een aanmerkelijke vatbaarheid voor conjuncturele werkloosheid zal leiden. Hierbij hangt, het spreekt vanzelf, veel af van de politiek, die het buitenland volgt in de depressie. Zou deze hierop neerkomen, dat het tracht de zgn. invoer van werkloosheid te voorkomen, dan kan een onjuiste industrialisatiepolitiek voeren tot een concentratie van de gevolgen der depressie op kleine landen, welke zich te sterk afhankelijk maakten van het buitenland.

Het zou evenwel niet juist zijn te menen, dat de positie van een klein land in ieder opzicht ongunstiger is ten aanzien van de werkgelegenheid dan die van de groteren. Immers de groteren mogen al minder afhankelijk zijn in hun conjunctuurpolitiek van buitenlandse invloeden, daar staat tegenover, dat juist kleinere staten meer selectie kunnen toepassen bij de bepaling van hun industriële structuur. Bij de komende industriële planning, maar ook nu reeds bij het verlenen van bedrijfsvergunningen zal hiermede terdege rekening moeten worden gehouden, temeer indien zou blijken, dat de verwachtingen aangaande verregaande opheffing van de handelsbarrières en internationale samenwerking bij de werkloosheidsbestrijding, op de komende internationale besprekingen niet in vervulling zouden gaan.

Drs. W. C. M. MUTSAERS.

AMORTISATIE VAN STAATSSCHULD DOOR OPHEFFING VAN HET INVALIDITEITSFONDS.

In de Memorie van Antwoord op het Voorloopig Verslag betreffende het eerste hoofdstuk van de staatsbegroting voor het dienstjaar 1947 wordt betreffende de kosten der ontworpen noodvoorziening voor ouden van dagen gezegd, dat, afgezien van de kosten der administratie, deze vermoedelijk in de orde van grootte van f 150 miljoen per jaar liggen.

Voorts wordt gewezen op de geringe waarde, die aan berekeningen betreffende tekorten op sociale verzekeringsfondsen toekomt, terwijl tenslotte wordt medegedeeld, dat het vraagstuk van de financiering der sociale verzekeringen door fondsvorming of omslagstelsel door deskundigen, aangewezen door de ministers van Financiën en van Sociale Zaken, zal worden onderzocht.

Het is nu bijna een kwart eeuw geleden, dat door ondergeteekende de kwestie, of fondsvorming voor de verplichte sociale staatsverzekering noodig is, aanhangig werd gemaakt¹⁾.

Nadat de materie door eenige commissies was bezien, is de toestand thans deze, dat jaarlijks op de begroting van Sociale Zaken een post is opgevoerd ad f 45 miljoen, als bijdrage aan het Invaliditeits- en Ouderdomsfonds, benevens een post ad f 22 miljoen voor tijdelijke toeslagen op de rente-uitkeeringen.

Aangezien het Invaliditeits- en Ouderdomsfonds geen rechtspersoon is, doch niet meer dan een administratief onderdeel der Rijksverzekeringsbank, die als rechtspersoon eigenares is van het vermogen der diverse sociale verzekeringsfondsen, is het beter in het vervolg van deze opstelling te spreken van de Rijksverzekeringsbank, kortweg „de Bank”, als eigenares der middelen van haar onderdeel Invaliditeits- en Ouderdomsfonds.

Het vermogen der Bank zal omstreeks 1950 het bedrag van één milliard gulden overschrijden. Ongeveer

¹⁾ Zie: „De Opbouw” van 15 April 1923.

twee derde gedeelte is belegd in effecten en in hypothecaire en andere geldleeningen, terwijl één derde gedeelte is gereserveerd voor deelneming in toekomstige staatsleeningen. Van het belegde gedeelte is ongeveer negentig procent geplaatst bij het Rijk en zijn onderdeelen (provincie, gemeente, waterschap).

Schijnbaar is hier voor de uitbetaling der renten een dubbele garantie aanwezig. In de eerste plaats is de Staat zonder eenig voorbehoud aansprakelijk en voorts geven de beleggingen een tweeden waarborg. Bij belegging in staatsfondsen is deze tweede garantie evenwel volkomen fictief. De minister van Financiën schrijft dan ook terecht in bovengenoemde Memorie, dat belegging in staatsfondsen geen hooger en waarborg geeft dan de garantie van de uitkeeringen door den Staat zelf. In feite hebben wij hier te doen met het stoppen van geld „uit broekzak in vestzak”, gevolgd door het weder overbrengen „van vestzak naar broekzak”. Is dit noodig?

Mijn antwoord op deze vraag luidt: „neen”. Ik zal uiteenzetten waarom.

Het tegenwoordig stelsel van invaliditeitsverzekering berust op het vormen van een premiereserve voor toekomstige verplichtingen. Ik moge hierbij terloops opmerken, dat hier feitelijk van verzekering geen sprake is — zij is niet collectief — doch van individueel sparen voor rente.

Dit stelsel bracht de noodzakelijkheid mede van het storten van een aflopende staatsbijdrage in de te vormen fondsen tot goedmaking van het tekort aan premie, tengevolge van opneming in de verzekering op lateren leeftijd van het in 1919 levende geslacht.

Dit stelsel moge juist zijn voor een particuliere verzekeringmaatschappij, die rekening moet houden met de mogelijkheid van liquidatie, voor de verplichte staatsverzekering staat de zaak anders. De Staat, die de bijdragen in het fonds stort, is immers zelf garant voor de uitkeeringen. Indien het ondenkbare, de liquidatie der verplichte staatsverzekering, zou geschieden, dan zou dit beteekenen, dat de Staat zou moeten doorgaan uit eigen middelen de ten tijde van de liquidatie bestaande verbintenissen tegenover de verplicht verzekerden te vervullen. Het thans betalen der bijdragen is dus niet anders dan het voldoen van een last, die in dat geval op het dan levende geslacht zou drukken. Ter ontlasting van dit toekomstige geslacht worden thans belangrijke kapitalen aan de productie onttrokken en werd aan de Bank via den Centralen Beleggingsraad een steeds toenemenden invloed op de beleggingsmarkt verschaft.

Voor al in den tegenwoordigen tijd, nu de nood der Schatkist zoo hoog gestegen is, is een dergelijke politiek niet te verantwoorden. De bedragen, die voor sociale voorzieningen uit de rijksmiddelen kunnen worden afgezonderd, moeten thans worden aangewend voor doeleinden, die een onmiddellijk nut ten bate van de volkskracht afwerpen.

Afschaffing der fondsvorming bevordert het arbeidersbelang.

De bedrijfsrekening van het Invaliditeits- en Ouderdomsfonds van 1942 (laatst verschenen verslag der Rijksverzekeringbank) ziet er als volgt uit (zie volgende kolom bovenaan):

Zooals uit deze opstelling blijkt, sloot de bedrijfsrekening 1942 met een voordeelig saldo, groot f 62 miljoen.

Indien de Staat het bankvermogen naast en derhalve de post „Interest vermogen” vervalt, bedraagt het overschot nog f 42 miljoen. Wordt bovendien de ouderdomsvoorziening uit de Invaliditeitswet gelicht, dan wordt het jaarlijksch overschot f 74 miljoen. Ergo kunnen dan de invaliditeitsrenten belangrijk worden verhoogd en ook de weduwen- en weezenrenten.

Rechtsgronden voor deze naasting zijn:

Ontvangsten:

Verkoop rentezegels	f 51 miljoen
Staatsbijdragen	f 52 „
Interest vermogen	f 20 „

Tezamen

f 123 miljoen

Uitgaven:

Invaliditeitsrenten	f 13 miljoen
Weduwen- en weezenrenten	f 10 „
Ouderdomsrenten	f 32 „
Kosten ter voorkoming van invaliditeit	f 1 „
Administratiekosten	f 5 „

Tezamen

f 61 miljoen

- het fonds is uit het nationaal inkomen gevormd;
- de toestand der staatsfinanciën is benard.

Dat het Invaliditeitsfonds eigendom zou zijn der arbeidersklasse is een fictie en dat afschaffing van dit fonds in het nadeel zou zijn der arbeidersklasse is een onwaarheid.

Omdat Minister Talma in 1913 de ouderdomszorg in de Invaliditeitswet moest opnemen, omdat de meerderheid der Staten-Generaal geen staatspensionneering wenschte, moesten de invaliditeits-, weduwen- en weezenrenten laag blijven. Minister Talma nam aan, dat een 70-jarige invalide was wegens ouderdom. Minister Aalberse verlaagde in 1919 dezen leeftijdsgrens tot 65 jaar.

Niettegenstaande de door den Staat betaalde toeslagen op de renten — kosten f 22 miljoen per jaar — zijn deze renten thans zeer laag. Wanneer men de ouderdomsvoorziening uit de Invaliditeitswet licht en de premies (rentezegels) onveranderd laat, is het mogelijk invaliditeits-, weduwen- en weezenrenten tot behoorlijke bedragen te verhoogen. De toeslagen kunnen dan worden afgeschaft en de post ad f 22 miljoen, betreffende deze toeslagen, kan van de begroting verdwijnen. Voor de ouderdomsrenten wordt de toeslag verdisconteerd in den begrotingspost „Kosten noodvoorziening ouden van dagen. Memorie”. Deze post zal thans vermoedelijk worden geraamd op f 150 miljoen.

Indien fondsvorming zou blijven gehandhaafd en de ouderdomsrente, naar verluidt, binnenkort negen gulden per week zal bedragen — voor hen, die zich vrijwillig verzekerd hebben tien gulden vijftig cent — dan betaalt de Staat daarvan zes gulden, terwijl de overige drie gulden worden gekweten uit het fonds. Maar in dit fonds stort de Staat jaarlijks f 45 miljoen, niet voor invaliditeits-, doch voor ouderdomsrentebetaling. Ergo betaalt de Staat de volle negen gulden.

Als bijdrage ter gedeeltelijke delging van den staatschuld zijn noodig drie maatregelen, te weten:

- De ouderdomsvoorziening wordt uit de Invaliditeitswet gelicht en bij afzonderlijke Wet geregeld;
- Voor de invaliditeitsverzekering wordt het omslagstelsel ingevoerd;
- Het bankvermogen wordt door den Staat geannexeerd.

De maatregel sub 3e. levert voor de Overheid een rentewinst op ad \pm f 30 miljoen per jaar (de rentestand moet over eenigen tijd stijgen, kan niet permanentig laag gehouden worden), naast een schuld-delging ad \pm f 900 miljoen, welk bedrag dus niet behoeft te worden afgelost. Voorts verdwijnen van de staatsbegroting de posten „Bijdragen aan het Invaliditeits- en Ouderdomsfonds” f 45 miljoen en „Kosten der bijzondere toeslagen op de sociale verzekeringsrenten” f 22 miljoen.

Op de begroting wordt de omschrijving „Kosten noodvoorziening ouden van dagen” gewijzigd in „Kosten voorziening ouden van dagen”. Het bedrag, dat voor deze voorziening wordt uitgetrokken, zal het levend

geslacht moeten opbrengen voor zijn ouden van dagen.

Tot besluit nog deze opmerking, dat bij invoering van deze maatregelen op de administratiekosten der Bank belangrijk wordt bezuinigd wegens vermindering van werk.

J. P. C. WAGNER.

INFLATIE EN DEFLATIE IN HONGARIJE.

De wilde inflatie, waarvan Hongarije in 1946 het slachtoffer werd, heeft alle vroegere ervaringen op dit terrein, met inbegrip van de Duitse inflatie in de twintiger jaren, in de schaduw gesteld. Eenige maanden geleden verviel het land plotseling in het andere uiterste. Het ging tot een buitengewoon drastische deflatie over.

Omvang en waarde der geldcirculatie.

Zooals gebruikelijk, vormde ook in Hongarije de financiering van omvangrijke begrotingstekorten door middel van de biljettenpers de voornaamste aanleiding tot een ongecontroleerde inflatie. In 1945 werden de staatsuitgaven slechts voor 8,66 pCt. door ontvangsten gedekt. Ten slotte, in den loop van 1946, was de Hongaarsche Staat voor de dekking van zijn uitgaven vrijwel geheel op de biljettenpers aangewezen.

Ook in Hongarije is gebleken, dat, zoodra een zekere grens wordt overschreden, de uitbreiding der geldcirculatie in een steeds sneller tempo plaatsheeft. Hierbij doet zich het merkwaardige feit voor, dat de totale reële waarde van de enorm stijgende circulatie voortdurend daalt.

De biljettencirculatie bedroeg, in pengös, op

Ult. Dec.	1936	466	miljoen
„ „	1938	863	„
„ „	1943	4,4	milliard
„ „	1944	20	„
„ „	1945	765	„
„ April	1946	434.000	„
7 Mei	1946	1.084	biljoen
15 Juni	1946	4,7	triljoen
7 Juli	1946	3.563.272	„
15 Juli	1946	76	quadriljoen

Op 15 Juli 1946 bedroeg de koers van den dollar op de vrije markt 398 triljoen pengö, zoodat de geheele reusachtige biljettencirculatie op deze basis met slechts 300.000 Amerikaanse dollars overeenkwam. Op 23 Juli 1946 bedroeg de dollarkoers 4.950 quadriljoen pengö, hetwelk de volledige depreciatie van het Hongaarsche „betaalmiddel” weerspiegelde. Op laatstgenoemd tijdstip bedroeg het algemeene indexcijfer voor de groothandelprijzen op basis 1 October 1945 (= 100) niet minder dan 829.099.454 biljoen, terwijl er op 28 Juli 1946 zelfs een peil van 1,06 quintiljoen werd bereikt. Hieruit kan men afleiden, hoe het met de „koopkracht” van de pengö was gesteld.

Ontstaan der inflatie.

Blijkens de gegevens betreffende de biljettencirculatie was de inflatie in Hongarije reeds voor de bezetting van het land door de Duitschers gaande. Bewapening, omschakeling op oorlogsproductie, groote leveranties vooral naar Duitschland, enz. en het ontbreken van een doelbevuste economische politiek waren de voornaamste oorzaken hiervan. En vervolgens kwam de catastrofe. Eerst bezetting, plundering en vernielingen door de Duitschers, daarna enorme materiele schade door het oorlogsgeweld en tenslotte de noodzaak tot het onderhouden van een groot Russisch bezettingsleger en het leveren van groote herstelbetalingen en -prestaties. Bij het begin van de Russische bezetting bleek het een bijzonder groot nadeel te zijn, dat er geen behoorlijk distributie- en prijsbeheerschingsapparaat bestond en dat ook het algemeene bestuursapparaat in zulk een mate was ontwricht, dat men voor den duur van vier maanden alle regelingen

en beperkingen buiten werking moest stellen, teneinde een volledige stagnatie van de voorziening der bevolking te voorkomen. In dit korte tijdvak zijn de prijzen met 1.400 pCt. gestegen en zij zouden nog veel sterker zijn opgelopen, wanneer niet als gevolg van technische moeilijkheden bij het drukken van bankbiljetten een groote geldschaarschte was ontstaan.

In het najaar van 1945 trad een belangrijke versnelling van het tempo der inflatie in. Hiertoe droegen hoofdzakelijk twee factoren bij. Ten eerste moest de Regeering, in verband met de herstelverplichtingen van het land, aan de industrie groote credieten verstrekken. Ten tweede wisten de vakverenigingen de instelling van een elastisch loonstelsel, gebaseerd op den index voor de kosten van het levensonderhoud, te verkrijgen¹⁾. Hierdoor werd de beruchte vicieuze cirkel werkelijkheid.

De belastingpengö.

De Hongaarsche Regeering stelde slechts vrij zwakke pogingen tot bestrijding van de toenemende monetaire ontwrichting in het werk. In Januari 1946 werd de zogenoemde belastingpengö ingevoerd. De Regeering werd hiertoe gedwongen door de aanhoudende waardedaling van het geld, welke de reële staatsontvangsten in bedenkelijke mate deed verminderen. Met het oog op deze situatie werden de belastingschulden aan den index voor de kosten van het levensonderhoud vastgekoppeld. De banken werden verplicht belastingpengörekeningen te openen, met waarborg tegen waardedaling voortspruitende uit de prijsstijging. Iederen dag werd de valorisatiecoëfficiënt gepubliceerd²⁾.

De instelling van de belastingpengö oefende aanvankelijk een gunstigen invloed op de staatsontvangsten uit en bleek tevens, althans tijdelijk, nuttig te zijn voor de valorisatie der depositos en der credieten.

Op 21 Mei 1946 werd er een aanvang gemaakt met de uitgifte van belastingbons in fiscale pengös en hierdoor werd de belastingpengö een ruilmiddel in plaats van een berekeningsgrondslag. Hierbij deed zich een bijzonder opmerkelijk feit voor. Oppervlakkig gezien had men n.l. kunnen verwachten, dat krachtens de wet van Gresham het slechte geld, i.c. de gewone pengö, het betere geld, i.c. de belastingpengö, uit de circulatie zou verdringen. Het tegengestelde is echter gebeurd. Niet de belastingpengö, doch de gewone pengö verdween uit de circulatie, zoodat tenslotte slechts het eerstgenoemde betaalmiddel in circulatie bleef.

In werkelijkheid echter was deze ontwikkeling niet in strijd met de wet van Gresham. Bedoelde wet kan immers alleen functionneeren, indien ook het slechte geld nog een zekere koopkracht heeft resp. aangewend kan worden voor betalingen, en wel op een basis, welke naar verhouding van zijn volgens de heerschende opvatting bestaande waarde voordeliger is dan zulks t.o.v. het „goede” geld het geval is. Op het tijdstip, waarop vorenbedoelde bons in omloop werden gebracht, had de depreciatie van de gewone pengö reeds zoodanige afmetingen aangenomen, dat deze voor het verrichten van betalingen practisch gesproken niet langer in aanmerking kwam. Er waren dus geen twee concurrerende geldsoorten en men had zoodoende niet de keuze tusschen goed en slecht geld. De nieuwe bons kwamen niet naast de gewone pengös te circuleeren, doch namen de plaats daarvan in.

Daar de biljettenpers bleef draaien en wel in een steeds duizelingwekkender tempo, werd door vorenbedoelde monetaire maatregel het proces der monetaire ontwrichting niet tegengehouden. Reeds spoedig ging ook de belastingpengö denzelfden weg op als zijn voorganger. Ten slotte daalde de waarde ook van dit geld in zulk een tempo, dat

¹⁾ Vgl. „A study of inflation” door prof. Nicholas Kaldor, „Manchester Guardian” dd. 21 en 22 November 1946.

²⁾ Vgl. de brochure „La stabilisation de la monnaie hongroise”, uitgegeven door de „Magyar Általános Hitelbank” te Boedapest, Augustus 1946.

de biljettenpers hiermede geen gelijken tred kon houden.

Onder deze omstandigheden was ook de belastingpengö tot verlies van zijn monetaire functies gedoemd. Zij hield niet alleen op een ruilmiddel te zijn, doch kon zelfs niet langer dienst doen als basis voor calculatie. In de steden werd op goud- en dollarbasis gerekend en in de dorpen werd de geldeconomie door een stelsel van primitieven ruilhandel vervangen. Deze situatie leverde ernstig gevaar op voor een algeheele ontwrichting van het bestuursapparaat en van het bedrijfsleven, alsmede voor een volledige stagnatie van de levensmiddelenvoorziening der stedelijke bevolking. Er moest dus snel en radicaal worden ingegrepen.

De munthervorming.

De wijze, waarop de Hongaarsche Regeering heeft gepoogd het muntwezen te reorganiseeren, vormt voor den economist een niet minder belangwekkend experiment dan het verloop van de tot het uiterste gedreven inflatie in haar laatste phase. Daar het oude geld geheel waardeeloos werd, moest een geheel nieuw muntstelsel van het begin af worden opgebouwd³⁾. Erkend moet worden, dat de monetaire adviseurs van de Hongaarsche Regeering een zeer knap plan hebben uitgewerkt, dat op de meest moderne beginselen van financieel-economische politiek is gebaseerd. Het plan vormde een combinatie van een theoretisch opgebouwde veelomvattende „planning” en van een vrij elastische toepassing van het op dezen grondslag beraamde stelsel van praktische maatregelen. De munthervorming werd als een onderdeel van een algemeen economisch plan, dus in nauw verband met de geprojecteerde of verwachte binnenlandsche productie en consumptie, import en export, particuliere en openbare huishoudingen behandeld. Het was hetzelfde moderne beginsel, dat in verschillende landen w.o. ook Nederland, met betrekking tot de staatsbegroting werd toegepast.

Hierbij vormde het geschatte nationale inkomen het uitgangspunt. Dit werd op 3,2 à 3,5 milliard pengö op vooroorlogsche basis geraamd. Men nam het standpunt in, dat door den Staat en de gemeenten op zijn hoogst op 25 pCt. van het nationale inkomen beslag mag worden gelegd. Wat de staatsontvangsten betreft, was men van meening, dat er met een definitieve regeling van de inkomsten- en vermogensbelasting gewacht diende te worden tot het herstel van normale economische toestanden. In den overgangstijd zou men zich moeten concentreren op fiscale maatregelen met een vlug en goed verzekerde opbrengst. Slechts 24 pCt. van de ontvangsten, waarin de staatsbegroting voor 1946/47 voorziet, komen op rekening van de directe belastingen, terwijl overigens de omzet- en verbruiksbelasting en de opbrengst van de staatsmonopolies de voornaamste rol spelen. De totale uitgaven voor 1946/47 werden door den Oppersten Economischen Raad, in de nieuwe, begin Augustus 1946 ingevoerde munteenheid, den forint, uitgedrukt, op frt. 2.130 miljoen geraamd, overeenkomende met 710 miljoen vredespengö, tegen 862 miljoen over 1937/38. De bezuinigingen waren echter veel grooter dan men aan de hand van deze cijfers zou kunnen veronderstellen. Op de begroting 1946/47 vertegenwoordigen de uitgaven voor schadevergoeding 28 pCt., die voor wederopbouw 10 pCt. en voor andere bijzondere verplichtingen 4 pCt. van de totale uitgaven. Niet minder dan 48 pCt. van het reeds verlaagde budget komt dus op rekening van posten, welke in 1937/38 niet bestonden. Het aandeel der uitgaven voor personeel met inbegrip der pensioenen werd daarentegen van 48 tot 33 pCt. teruggebracht. Deze bezuiniging moest in de eerste plaats worden verkregen door een scherpe inkrimping van het overheidspersoneel.

De uitgesproken deflationistische strekking van het plan kwam ook in de overige sectoren tot uiting. De voornaamste

opzet van het plan was om de inkomsten der bevolking zoodanig te regelen, dat er ondanks de bestaande goederenschaarschte geen overtollige koopkracht zou ontstaan. Hierbij moest rekening worden gehouden met een lager productiepeil dan vóór den oorlog. De ontwerpers van het plan gingen van de veronderstelling uit, dat de landbouwproductie 70 pCt. en de industrieele productie 50 pCt. van den vooroorlogschen stand zou bereiken. Bij een dergelijken stand achtte men een gelijde economie onmisbaar ter bevrediging van de behoeften van de bevolking. Dit sloot de noodzakelijkheid van een afleveringsplicht voor den landbouw en van een goederendistributiestelsel in. Een Prijscontrôle Bureau moest de prijzen voor die goederen bepalen, welke van beslissende beteekenis werden geacht voor de algemeene prijsvorming. Had men eenmaal een overzicht over den te verwachten omvang van de productie en van de beschikbare goederenvoorraden en over de prijzen, welke de kosten van het levensonderhoud op een beslissende wijze beïnvloedden, dan kon men ook het bedrag der tot den aankoop van de beschikbare goederen door de bevolking benodigde geldmiddelen ramen.

Uiteraard moest het plan met het oog op de verarming van het land, neerkomen op een drastische verlaging van het levenspeil t.o.v. den stand van vóór den oorlog. Dit kwam in de eerste plaats hierin tot uiting, dat het nationale inkomen op 60 pCt. van het vooroorlogsche peil werd geraamd, de loonen op 55 pCt. van die van voor den oorlog werden bepaald en de salarissen in doorsnee op iets minder dan 40 pCt. De huishuren werden weliswaar verlaagd (tot 40—60 pCt. van het vooroorlogsche niveau) doch de goederenprijzen werden aanzienlijk verhoogd. De landbouwproducten werden 2,7 keer zoo hoog gesteld als vóór den oorlog; voor de industrieele producten beliep de coëfficiënt 4,4.

Bij de uitvoering van het plan was het van bijzonder belang, dat een voldoende deel van de productie zou kunnen worden bestemd voor de voorziening in de binnenlandsche behoefte en dat het mechanisme der goederendistributie onmiddellijk op gang zou kunnen worden gebracht. Wat het eerste punt betreft, heeft de Hongaarsche Regeering steun gekregen van Rusland, dat accoord ging met een reductie der herstelleveranties en met een verdeling daarvan over een langere periode⁴⁾. Ten opzichte van het tweede punt kan worden vermeld, dat de Regeering gedurende de maanden, welke aan de muntstabilisatie voorafgingen, reserve goederenvoorraden had gevormd en ook de vorming van zulke voorraden door de industrie had aangemoedigd. Er moest tevens zorg voor worden gedragen, dat de boeren hun producten afleverden en dat ook de handel zijn voorraden op de markt bracht.

De forint... een „goudvaluta”.

Dit kon o.a. vooral door het herstel van het vertrouwen in het betaalmiddel worden bevorderd. Met het oog hierop achtte de Regeering het noodig, dat het nieuwe geld een goudvaluta werd. De waarde van den op 1 Augustus 1946 ingevoerden forint werd gefixeerd op frt. 13,210 per 1 kg goud, of 0,757 gr. goud per 1 forint. De maximumcirculatie werd tot ultimo Juli 1947 op een milliard forint bepaald. Er werd een minimum gouddekking van 25 pCt. voorgeschreven. In dit opzicht kreeg de Hongaarsche Regeering steun van de geallieerden, die den door de Duitschers geroofden goudvoorraad van de Nationale Bank aan Hongarije hadden teruggegeven. Het betrof een bedrag van \$ 32 miljoen, overeenkomende met 374 miljoen forint. Dit had in de eerste plaats een psychologische beteekenis. Buitendien kon een deel van het goud eventueel beschikbaar worden gesteld ter financiering van grondstoffenimporten.

Op 1 Augustus 1946 werden biljetten van 10 forint en

⁴⁾ Van groot belang voor Hongarije's economisch herstel is ook de omstandigheid, dat de sterkte van het Russische bezettingsleger van ca. 900.000 aan het einde van den oorlog, thans tot beneden 100.000 is teruggebracht.

³⁾ Zie ook: „De inflatie in Hongarije” in „E.-S.B.” van 17 Juli 1946, blz. 461.

op 7 Augustus biljetten van 100 forint in omloop gebracht. De oude pengös en de belastingpengös werden op een basis van resp. 400.000 quadriljoen en 200 miljoen pengös per 1 forint omgeruild. Deze omruiling had geen noemenswaardige beteekenis voor de circulatie van forintbiljetten. De Nationale Bank ging met de uitgifte van laatstgenoemde biljetten voorzichtig te werk. Het lag in de bedoeling de biljetten in circulatie te brengen naar gelang van de reële geldbehoefte. Op 7 Augustus 1946 bedroeg de circulatie slechts 113,66 miljoen forint.

Vorenbedoelde monetaire maatregelen werden door een uiterst conservatieve credietpolitiek aangevuld. Op 1 Augustus werd het officiële disconto op 7 pCt. bepaald. De banken mogen een maximum rente van 12 pCt. in rekening brengen. In logisch verband met haar geproponceerd deflationistisch karakter was dus deze politiek op geldschaarschte en hoge rente gericht, dus op het tegengestelde van hetgeen door de politiek van goedkoop geld wordt nagestreefd. De Regeering wenschte o.a. hierdoor de producenten en den handel tot goederenliquidatie te dwingen.

De resultaten.

De Hongaarsche monetaire autoriteiten hebben zich over de bereikte resultaten op positieve wijze uitgelaten. De President der Nationale Bank heeft verklaard, dat de stabilisatiemaatregelen succes hebben opgeleverd. De Staatssecretaris van Financiën, dr. F. Vasady Kóvács, heeft zelfs de hoop geuit, dat de munthervorming in Hongarije het uitgangspunt zal kunnen vormen voor een algemeene monetaire stabilisatie in de Midden- en Zuid-Oost-Europesche landen.

Is dit optimisme gerechtvaardigd? In sommige opzichten schijnt dit wel het geval te zijn. De acute vertrouwenscrisis kon immers worden overwonnen. Het geld heeft zijn voornaamste functies herkrege. De staking der verkopers hield op. De stagnatie in de levensmiddelenvoorziening werd opgeheven. Grootte vorderingen werden gemaakt t.a.v. het herstel van een sluitende begroting. In October werden de staatsuitgaven voor 80 pCt. door de ontvangsten gedekt. In November zou zelfs evenwicht vrijwel zijn bereikt⁵⁾. De productie vertoont een opwaartsche lijn. Kenschetsend hiervoor is de stijging der kolenproductie van 483.000 ton in Juli tot 612.000 ton in October. De handelsbetrekkingen met het buitenland worden gestadig uitgebreid. Er werden verschillende handelsovereenkomsten gesloten, o.a. ook met Groot-Brittannië. Een accord met Nederland wordt voorbereid. In Januari 1947 zullen te Boedapest onderhandelingen hieromtrent worden gevoerd.

Men kan dus in ieder geval vaststellen, dat er door de muntsaneering een ineenstorting kon worden voorkomen en het economisch herstel voortgang kon hebben. Niettemin zou het op zijn minst nog voorbarig zijn om van een uiteindelijk succes van het belangwekkende monetaire experiment te spreken. De muntstabilisatie, zooals zij in Hongarije werd toegepast, had ook haar schaduwzijden. Waar de saneering op een scherp deflationistischen grondslag geschiedde, konden begeleidende depressieverschijnselen niet achterwege blijven. Er ontstond groote werkloosheid. Het was ook niet mogelijk de goederenschaarschte spoedig op te heffen. De beperkte goederenvoorraden en de wanverhouding tusschen de hoge prijzen en de lage inkomsten betekenden voor een belangrijk deel van de bevolking groote ontberingen. Dit leidde tot ernstige spanningen, waardoor de Regeering onder hoogen druk werd gezet. Zij zag zich reeds genoodzaakt de drastische deflatiemaatregelen vrij aanzienlijk te verzachten. Eenigen tijd geleden werd gemeld, dat de Nationale Bank en de Regeering hadden besloten aan den landbouw, aan de industrie en ten behoeve van de levensmiddelenvoorziening

⁵⁾ Voor 1947 wordt bij totale uitgaven van 4.421 miljoen forint het begrotingstekort op 375 miljoen geraamd.

belangrijke credieten ter beschikking te stellen. Aan het zakenleven werd officieel aangeraden ontslag van personeel stop te zetten. De biljettencirculatie is flink gestegen. Eind November werd een peil van frt. 937,2 miljoen bereikt.

Voorzoover men dit op grond van de beschikbare gegevens kan beoordeelen, was de prijsstabilisatie op ruime schaal prijsopdrijvingen plaats gehad en de zwarte markt schijnt ondanks alle razzias en zeer strenge onderdrukking niet geheel uitgeschakeld te zijn. Trouwens, goederenschaarschte en werkloosheid vormen voor deze markt een zeer gunstigen voedingsbodem. Ook voor valuta's schijnt een zwarte markt te bestaan, waar voor dollars 20 forint geboden zou zijn (de officiële koers van den dollar is ca. frt. 12). In de laatste maanden deden tal van geruchten over een nieuwe inflatie en over het in omloop brengen van biljetten van 1000 forint de ronde. Laatstgenoemd gerucht werd door de Nationale Bank tegengesproken. Uit dergelijke geruchten blijkt niettemin een zenuwachtige stemming. En het feit, dat de autoriteiten het noodig hebben geacht op prijsopdrijving de doodstraf te decreteren, geeft toch te denken.

Conclusie.

De geleidelijke en gedeeltelijke opheffing van de deflatiemaatregelen was ongetwijfeld noodig om het zakenleven weder op gang te brengen. De moeilijkheid is echter gelegen in de juiste doseering van het „tegengif” tegen een deflationistische depressie nl. van de beschikbaar gestelde credieten en geldmiddelen, opdat de factoren, welke beslissend zijn voor de verdere ontwikkeling van den monetair toestand, voldoende onder controle blijven.

Het ontbreken evenwicht tusschen de verschillende prijzengroepen, zoomede tusschen prijzen en inkomens, houdt een potentieel gevaar in, omdat de hieruit voortvloeiende spanningen tot een politieke en sociale crisis kunnen leiden of wel de Regeering er toe kunnen dwingen de groote lijn van haar saneeringsprogramma prijs te geven.

Een duurzame monetaire saneering kan slechts worden verkregen, als een grondslag wordt geschapen voor een dragelijk levensniveau der geheele bevolking. Hierbij zal vooral het tempo van het economisch herstel van grooten invloed zijn. Waar de consolidatie van den economischen toestand in Hongarije een Europeesch belang kan worden geacht, is het wenschelijk, dat die landen, welke daartoe in staat zijn, aan Hongarije in den overgangstijd een zoo ruim mogelijken economischen en financieelen steun verleenen.

Dr. M. VAJDA.

INGEZONDEN STUK.

INKOMENS EN ARBEIDSPRESTATIES.

De heer G. C. Th. van Dorp, chem. drs., schrijft ons: Met belangstelling las ik het artikel „Inkomens en arbeidsprestaties” van Professor Polak in de „E.-S.B.” van 4 December jl. Speciaal de strekking, die ik eruit meen te lezen, dat men eenig geduld moet hebben, voor ieder zijn zoo verlangde loonsverhoging kan krijgen, schijnt mij juist, niet zoozeer doordat ik meen, dat verhogingen nu niet rechtvaardig zouden zijn, dan wel dat het noodzakelijk is, dat veranderingen in belooningen plaatsvinden langs vredelievenden weg, door verschuivingen en verplaatsingen, doch zonder stakingen en uitsluitingen!

Toch schijnen de in de tabel op blz. 819 gegeven resultaten mij noodzakelijk nadere toelichting te vereischen.

Voor den enkeling schijnen zij mij niet geldig. De enkeling, die „ceteris paribus” zijn loon ziet verdubbelen, ziet zijn levensstandaard verdubbelen. De enkeling, die „ceteris paribus” zijn prestatie verdubbelt, ziet zijn levensstandaard

nog niet stijgen, in tegenstelling van wat men misschien op grond van de tabel zou verwachten.

Ook voor de „massa” schijnt de tabel mij evenmin geldig! Uit de horizontale variaties in de tabel zou men kunnen concluderen, dat verhoogingen van beloningen verhoogingen van levensstandaard moeten geven. Door algemeene verhoging van de beloningen zou men „ceteris paribus” algemeene verhoging van levensstandaard verkrijgen! Dit nu schijnt mij geheel onjuist! Geen ondernemer kan op den duur loonen en andere kosten betalen, tenzij kostprijs en ondernemersloon door den koper worden betaald. Uit steeds stijgende loonen zou men echter volgens de tabel steeds hooger levensstandaard mogen verwachten. Steeds stijgende loonen moeten echter kostprijs en verkoopprijs opjagen, en veroorzaken naar omstandigheden inflatie (of deflatie?) en geen verhoogden levensstandaard! Dit zou ook niet kunnen: verhoging van levensstandaard voor iedereen is afhankelijk van verhoging van productie van goederen, en niet van de geldelijke beloningen (ceteris paribus!).

Daar ik dus meen, dat de tabel noch voor den enkeling, noch voor de massa geldig is, zou ik gaarne een nadere precisering van den auteur vernemen, of wel zijn antwoord op mijn opmerkingen.

Zelf zou ik het zoo belangrijke probleem over het juiste verband tusschen *prestatie* en *beloning*, gaarne als volgt definieeren:

1. Het gezond egoïsme, en het belang van de groep (het gezin), waarvoor het individu moet opkomen, rechtvaardigen en noodzaken hem zelfs, zoo hoog mogelijke beloning te vragen voor zijn prestatie voor anderen of voor de gemeenschap. Het is de taak van deze anderen toe te zien, dat zij niet te veel daarvoor geven!

2. Slechts door de concurrentie van een groep individuen, die eenzelfde prestatie wil leveren, en die eenzelfde prestatie wil ontvangen en betalen, is het mogelijk telkens door een referendum of volksstemming van vele vragers en aanbieders, een billijk loon vast te stellen.

De vaststelling door een als het ware „gerechtelijke” instantie, die niet zelf aanbiedt den dienst te verrichten, of te gebruiken, is altijd *minder goed*: deze instantie is ongestraft feilbaar! In het geval van de vrije concurrentie namelijk, heeft wie den prijs drukt door laag aanbieden, een gereede kans den dienst tegen dien lagen prijs juist te moeten verrichten, wie den prijs opjaagt door veel geld te bieden, juist een gereede kans werkelijk te moeten betalen! Wie onserieus biedt of vraagt wordt door schade en schande wijs, en moet de schade dragen!

Professor Brouwers uitte zich voor enkele maanden in dezen geest, dat „Nederland te arm is om het zonder concurrentie te kunnen stellen”, mijns inziens een erkenning dat „prijsbeheersching” door regeeringsinstanties een *onvolkomen* surrogaat is van de efficiënte prijsbeheersching door eerlijke concurrentie.

Voor den arbeider bovenal acht ik het van het meest directe belang, dat ook de loonconcurrentie wordt hersteld, dat werkgevers verplicht worden tegen elkaar op te bieden om medewerkers te verkrijgen, en dat de werknemers vrij zijn naar dien werkgever te gaan, die hun en hun gezin den besten levensstandaard garandeert. Voor oorlogsverklaringen in den vorm van stakingen en uitsluitingen is er dan geen reden meer!

3. Ter waarborging van eerlijke concurrentie met eerlijke prijsvorming, is actief toezicht van de Regeering noodig, ter contrôle, dat de concurrentie zich zonder oneerlijkheden, met werkelijk vrije *concurrentie van alle deelnemende partijen*, dus zonder machtsconcentraties in monopolies van ondernemers, werknemers (als Lewis!), of verbruikers, voltrekt.

Zorgt de Staat bovendien voor waardevastheid van het geld, waar hij de verantwoordelijkheid voor op zich heeft genomen, dan helpt hij zoo het spel der ten eigen bate aangewende krachten ten gemeenen nutte richten.

4. Slechts tijdelijk kan loon en prijsstop verantwoord zijn, om veranderingen van loonen en prijzen te verbieden. Dit is het geval, wanneer de Staat, zooals weleer de Duitse bezetter dat deed, in verband met oorlogvoering, in eigen zefter inflatie heeft gemaakt, en wil voorkomen, dat het publiek zijn prijzen aanpast. Het is echter slechts verantwoord, indien men het vaste voornemen heeft deze inflatie ten spoedigste door geschikte maatregelen te niet te doen, en daarna ieder als deelnemende partner in het maatschappelijk leven weder vrij wil laten zelf den billijken prijs vast te stellen, waarvoor ieder zijn aan- en verkoopen wil uitvoeren.

Naschrift.

De onderscheiding, welke de geachte inzender maakt tussen „voor den enkeling” en „voor de massa”, is ten deze van geen betekenis. Hij onderscheide liever „à l’instant” en „op den duur”.

Loonverdubbeling „ceteris paribus” is slechts mogelijk à l’instant. Immers, zoals inzender terecht stelt: „geen ondernemer kan op den duur loonen en andere kosten betalen, tenzij kostprijs en ondernemersloon door den koper worden betaald”. Op den duur werkt de loonverdubbeling door op de levenskosten, zodat het reële loon verre van verdubbeld blijkt. De tabel toont horizontaal het reële loonpeil bij verschillende loonhoogten, *nadat het kostenpeil zich daaraan heeft aangepast*.

Verhoging van de prestatie zonder loonsverhoging geeft, weer op den duur, via de verlaagde productiekosten en de daardoor verminderde kosten van levensonderhoud, een verhoogd reële loon. Dat toont de tabel verticaal.

Gaat de verhoogde arbeidsproductiviteit, zoals redelijk te verwachten is, met verhoging van het loon gepaard, dan planten beide veranderingen zich in het kostenniveau voort. Dan roepen de ontwikkelingen zich in het loonpeil en die van de productiekosten samen een beweging van het levenspeil te voorschijn, welke in de tabel diagonaal is af te lezen.

Dat alles onverschillig, of men den enkeling dan wel de massa op het oog heeft. Mits: op den duur!

Tot zover mijn antwoord op het eerste gedeelte van inzenders betoog, hetwelk mijn artikeltje in „E.-S.B.” van 4 December raakt. Zijn positieve leer over het verband tussen prestatie en beloning gaat geheel buiten mijn betoog om en kan dus door mij onbesproken worden gelaten.

P.

AANTEEKENING.

DE ENGELSCH-BETALINGSBALANS IN 1946.

Evenals Nederland, staat ook Engeland in verband met zijn wederopbouw voor de noodzaak zijn exporten te vergrooten. Terzake is door de Regeering tot doel gesteld nog vóór 1951 een export te bereiken, die 175 pCt. moet bedragen van het volume van 1938. Of deze verwachtingen mettertijd in vervulling zullen gaan, is voorshands een open vraag ¹⁾.

Een feit echter is, dat de exportcijfers zich gunstig laten aanzien. „The exportdrive” kon dan ook de minister van Financiën verklaren, „has succeeded beyond expectation and beyond estimate...” ²⁾.

Eind Juli van het vorig jaar werd het volume van 1938 bereikt; daarna gingen de cijfers gestadig omhoog:

1e kwartaal 1946:	84	pCt.	van het volume van	1938
2e „ „ 1946:	97,6	pCt.	„ „ „ „	1938
3e „ „ 1946:	103,7	pCt.	„ „ „ „	1938
October 1946:	117	pCt.	„ „ „ „	1938

¹⁾ Zie: „De omschakeling van de oorlogs- op de vredesproductie in het Verenigd Koninkrijk” door G. Stuvell in „E.-S.B.” van 4 December 1946 en „De productie- en exportdrive van het Verenigd Koninkrijk” door G. Stuvell in „E.-S.B.” van 18 December 1946.

²⁾ „Britain’s balance of payments” in „The Economist” van 21 December 1946.

Het is duidelijk, dat deze ontwikkeling de Engelsche betalingsbalans in gunstigen zin beïnvloedt.

Het passief saldo daarvan werd tijdens de besprekingen te Washington geraamd op £ 750 miljoen. Het Engelsche weekblad „The Economist” betreurt, dat van officieele zijde niet meer gegevens zijn gepubliceerd. Zoo is het niet bekend, hoe groot het aandeel van de handelsbalans is in het totale deficit. Een schatting van £ 550 à £ 600 miljoen acht het blad veilig.

In de eerste tien maanden van 1946 bedroeg het werkelijke passieve saldo van de handelsbalans £ 281 miljoen, te weten: £ 1.055 miljoen import en £ 774 miljoen export. Voor het geheele jaar 1946 zal de stand van zaken er vermoedelijk als volgt uitzien:

import circa £ 1.300 miljoen
export circa £ 930 miljoen

Het nadeelig saldo is te stellen op rond £ 350 miljoen.

Tot zoover over de zichtbare posten. Hoe staat het met de onzichtbare? Hier zijn de gegevens nog schaarscher en moet men zich verlaten op gissingen.

De Engelsche verplichtingen zij na den oorlog grooter dan daarvoor. Aan militaire uitgaven werd door de Regeering een bedrag genoemd van £ 300 miljoen. De niet-militaire zijn niet bekend gemaakt. Enkele daarvan schat „The Economist” op:

£ 18 miljoen „film-royalties”;
£ 5 „toerisme en luchtvaart”;
£ 30 „vernieuwingen van Engelsche bedrijven in het buitenland.

Gevoegd bij de militaire uitgaven komt men op een bedrag van circa £ 353 miljoen aan onzichtbare verplichtingen. Tezamen met de £ 350 miljoen van de handelsbalans bedraagt het totaal der Engelsche verplichtingen circa £ 730 à £ 760 miljoen, waarvan uiteraard nog de onzichtbare baten moeten worden afgetrokken. Ook ten aanzien hiervan kunnen alleen schattingen worden opgegeven.

In de periode 1936—1938 bedroegen de ontvangsten uit hoofde van investeringen £ 203 miljoen. Voor het jaar 1945 taxeerde men haar op £ 97 miljoen. In 1946 verwacht men een iets hooger bedrag, waarbij dan aangetekend dient te worden, dat in deze schattingen, behalve de dividenden, ook de „retained earnings” van de Engelsche ondernemingen begrepen zijn.

Hoewel de Engelsche scheepstonnage nog maar iets meer bedraagt dan driekwart van 1939, is het totaal aan vrachten, tengevolge van de hoogere tarieven, op ruim £ 30 miljoen meer te stellen dan het vooroorlogsche bedrag van £ 105 miljoen.

Tenslotte zijn daar nog verschillende baten, zooals commissies, remises enz., die op circa £ 30 miljoen kunnen worden geschat.

Het totaal der onzichtbare baten is dan als volgt te berekenen:

£. 97 miljoen dividenden enz.;
£ 135 „ vrachten;
£ 30 „ commissies, enz.

Globaal komt men op een bedrag van circa £ 280 miljoen, waartegenover een totaal aan verplichtingen staat van £ 730 à £ 760 miljoen, zoodat de facto het deficit ongeveer £ 500 miljoen zal bedragen.

Het geraamde nadeelige saldo van de Engelsche betalingsbalans was £ 750 miljoen, zoodat, voornamelijk ten gevolge van den stand van de handelsbalans, de werkelijkheid met £ 250 miljoen gunstiger uitvalt dan de verwachtingen.

Desondanks meent „The Economist” te moeten waarschuwen voor al te optimistische gevolgtrekkingen.

Daar is allereerst de export zelf. Deze heeft plaats gehad onder de gunstigste voorwaarden. De „sellers’ market” zal te eeniger tijd concurrentie ontmoeten en dan zullen de uitvoeren niet zoo vlot meer verlopen.

De import is kleiner uitgevallen dan verwacht en

wenschelijk is. Schaarschte en transportmoeilijkheden zijn daar de oorzaken van. Bovendien moet de groote stroom aan grondstoffen en machinerieën, mogelijk gemaakt door de Amerikaansche leening, nog komen. Tot dusver werden de dollarimporten voor een groot deel in beslag genomen door voedsel, films en andere consumptie-artikelen. Deze toestand is ongunstig voor de betalingsbalans, want het uitblijven van grondstoffen en machines beteekent uitstel van vernieuwing van het industriele apparaat.

Zoo is het te verwachten, dat de export het moeilijker zal hebben en verder, dat de importen zullen toenemen, waarbij dan tevens moet worden gedacht aan het gestegen prijsniveau in de Vereenigde Staten.

Belangrijker dan het voorgaande echter is de stand van het nadeelig saldo in „hard currency”, in dollars voornamelijk, doch ook in valuta’s van Canada, Argentinië, Cuba, San Domingo en Zweden.

In de eerste negen maanden van 1946, toen het jaarlijksch passieve saldo van de handelsbalans kon worden gesteld op iets minder dan £ 345 miljoen, bedroeg dat saldo ten opzichte van de hierboven genoemde landen ruim £ 420 miljoen, waarvan £ 365 miljoen voor rekening komt van het dollarblok. Hierbij komt nog, dat een belangrijk deel van de uitgaven van de Regeering, speciaal in Duitschland, in dollars geschiedt, en verder is daar nog het feit, dat de Engelsche dollarreserves de behoeften van het geheele sterlingblok moeten dekken. Tenslotte is de koopkracht van de dollarleening, in verband met de prijsstijging in de Vereenigde Staten, naar de schatting van den minister van Financiën, met ongeveer 23 pCt. verminderd.

Zoo ziet „The Economist” het Engelsche probleem niet zoozeer in den stand van zijn betalingsbalans, die naar de verwachtingen waarschijnlijk in de twee komende jaren nog wel zal verbeteren, maar in de overtuiging, dat „the crucial need is to redress the hard currency account”.

GELD- EN KAPITAALMARKT.

In de omzetten van schatkistpapier, vooral met korten looptijd, kwam in de afgelopen week eenige toeneming tot stand. De banken zochten nl. voor hun toegenomen liquide middelen vooral belegging op zeer korten termijn, waarbij callgeld in tal van gevallen niet was te plaatsen.

Driemaandspromessen werden verhandeld tegen $1\frac{3}{8}$ pCt., voor Meipapier werd $1\frac{5}{8}$ pCt. geboden, terwijl halfjaarspapier eveneens tegen $1\frac{5}{8}$ pCt. werd verhandeld. In de discontos voor langerlopend papier kwam vrijwel geen verandering.

Het prospectus der 3—3½ pCt. staatsleening 1947 is thans volledig gepubliceerd. Het blijkt nu, dat het bedrag, dat voor inkoop kan worden bestemd, over de beursdagen in een jaar gelijkmatig zal worden verdeeld en dat per beursdag niet meer zal worden ingekocht bij koersen beneden 97 pCt. dan het aldus vastgestelde bedrag. Voor 1947 kan dit per beursdag naar schatting het respectabele bedrag van f 275.000 beteekenen, zoodat de koerssteun wel zeer reëel kan zijn, maar het hierin gelegen inflationistische element eveneens.

Door invoering van een extra behandelingsprovisie per 13 Januari 1947 tracht de Vereeniging voor den Effectenhandel de inkomsten van haar leden te verhoogen. De behandelingsprovisie zal $\frac{1}{8}$ pCt. van het nominale bedrag uitmaken bij fondsen, welke koersen tusschen 30 pCt. en 105 pCt. liggen en $\frac{1}{8}$ pCt. van het reële bedrag bij hoogere koersen. Daar zij zowel bij aan- als verkoop zal moeten worden betaald, worden met name ruiltransacties zeer duur. Welke invloed deze extra provisie overigens op den omvang van den beurshandel zal hebben, moet worden afgewacht.

De algemeene beurshausse zette zich in de afgelopen week, na een terugslag op 8 Januari jl., vrij algemeen voort. Ook de obligatiekoersen stegen fractioneel, waaruit

wel mag worden afgeleid, dat degenen, die niet aan de conversie wenschen mee te doen, hun desbetreffende obligaties grotendeels reeds hebben verkocht. De 3½ pCt. oprologsleeningen noteerden op 10 Januari jl. 99½ G.L. en de 4 pCt. 1941 noteerde eveneens 99½.

Het koetsverloop op de aandelenmarkt moge worden geïllustreerd met het onderstaande staatje.

	3 Jan. 1947	10 Jan. 1947
A.K.U.	145 GB	148½ GB
v. Berkel's Patent	114 GB	122 GB
Kon. Ned. Hoogovens	119 GB	—
Lever Bros. Unilever C. v. A.	253½	253
Philips G. b. v. A.	325 GB	324½
Koninklijke Olie	357½	369
H.A.L.	156 GL	157½
N.S.U.	141½	144½ GB
H.V.A.	191	207
Deli Mij. C. v. A.	116	134
Amsterdam Rubber	134	147

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 13 Januari 1947.

Activa.

Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	Hoofdbank f —) Bijbank " —) Agentsch. " 5.000,—)	f 5.000,—)
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. II, 1e lid, sub 3 van de Bankwet 1937 ° art. 4 van het Koninklijk Besluit van 1 October 1945, Staatsblad No. F 204)	Hoofdbank f 145.984.247,22) Bijbank " 542.129,49) Agentsch. " 7.568.878,24)	
Beleeningen: (incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand)	Hoofdbank f 145.984.247,22) Bijbank " 542.129,49) Agentsch. " 7.568.878,24)	
Op effecten, enz.	f 154.095.254,95	
Op goederen en ceelen	f 153.374.871,62	
	f 720.383,33	
Voorschotten aan het Rijk (art. 16 van de Bankwet 1937)		f 154.095.254,95)
Munt en muntmateriaal:		
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f 699.730.982,34	
Zilveren munt, enz.	f 1.148.670,12	
		f 700.879.652,46)
Papier op het buitenland	f 4.434.785.830,03	
Tegoed bij correspondenten in het buitenland	f 159.070.177,29	
Buitenlandsche betaalmiddelen	f 15.899.762,44	
		f 4.609.755.769,76)
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfonds	f 70.715.523,46	
Gebouwen en inventaris	f 3.000.000,—	
Diverse rekeningen	f 26.500.979,96	
		f 5.564.952.180,59)

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	f 12.377.412,28
Bijzondere reserve (winst herwaardeering goudvoorraad per 2 Juli 1945)	f 209.277.096,67
Andere bijzondere reserves	f 76.798.079,95
Pensioenfonds	f 15.444.528,89
Bankbiljetten in omloop (oude uitgifte)	f 236.944.880,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgifte)	f 2.701.166.590,—
Bankassigaties in omloop	f 30.727,28
Rekening-courant saldo's:	
's Rijks Schatkist:	f 1.205.562.374,47
's Rijks Schatkist speciale rekening	f 110.548.500,—
Geblokkeerde saldo's van banken	f 84.475.190,72
Geblokkeerde saldo's van anderen	f 45.950.121,83
Vrije saldo's	f 633.673.483,61
	f 2.080.209.670,63
Diverse rekeningen	f 212.703.194,89
	f 5.564.952.180,59

1) Waarvan schatkistpapier rechtstreeks door de Bank in disconto genomen
 2) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933 Staatsblad no. 99) Circulatie der door de Bank namens den Staat, in het verkeer gebrachte muntbiljetten

DE NEDERLANDSCHE BANK.
(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Papier op het buitenland	Tegoed bij corresp. in het buitenland en buitenlandse betaalmiddelen	Wissels, promessen en open marktpapier	Beleeningen
25 Nov. '46	700.612	4.430.806	76.680	6	157.931
2 Dec. '46	700.613	4.430.806	76.973	6	171.724
9 " '46	700.841	4.430.806	81.770	6	153.819
16 " '46	700.863	4.430.806	88.615	6	152.574
23 " '46	700.875	4.434.786	84.103	6	155.552
30 " '46	700.876	4.434.786	100.816	5	153.109
6 Jan. '47	700.879	4.434.786	125.126	5	152.235
13 " '47	700.880	4.434.786	174.970	5	154.095

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldo in rekening-courant			
		's Rijks Schatkist	Geblokkeerde saldi van banken	Geblokkeerde saldi van anderen	Vrije saldi
25 Nov. '46	2.614.533	1.141.425	59.859	49.833	687.370
2 Dec. '46	2.668.391	1.233.458	50.655	46.352	578.003
9 " '46	2.655.096	1.216.671	89.883	43.798	558.023
16 " '46	2.646.081	1.188.320	105.593	44.449	569.540
23 " '46	2.711.418	1.099.241	127.053	43.165	585.156
30 " '46	2.744.151	1.099.855	90.071	43.706	590.158
6 Jan. '47	2.736.834	1.071.526	115.467	46.490	623.780
13 " '47	2.701.167	1.305.562	84.475	45.950	633.673

NATIONALE BANK VAN BELGIË.
(Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Totaal van den goudvoorraad 1)	Buitenlandsche devisa's	Papier op België	Voorschotten op overheidsfondsen	Deel en pasmunt	Vorderingen op den Staat
28 Nov. 1946	31.809	4.894	4.854	199	852	49.882
5 Dec. 1946	31.953	5.212	5.131	216	807	49.872
12 " 1946	31.969	4.974	4.851	223	790	49.797
19 " 1946	31.980	5.199	4.823	206	719	49.597
26 " 1946	32.226	5.648	4.953	214	698	49.158
2 Jan. 1947	32.241	5.633	5.559	213	795	49.888
9 " 1947	32.256	6.320	5.303	177	861	49.138

Data	Overheidsfondsen	Totaal activa 2)	Bankbiljetten in omloop	Rekening-courant saldi van de Schatkist van anderen	Besluitwet van 6 Oct. '44 3)
28 Nov. 1946	641	158.475	71.703	5	4.286
5 Dec. 1946	641	159.114	72.502	3	4.131
12 " 1946	641	158.643	72.052	2	4.111
19 " 1946	641	158.617	71.769	3	4.374
26 " 1946	637	159.377	72.165	1	4.482
2 Jan. 1947	637	161.002	73.891	4	5.979
9 " 1947	637	160.412	73.858	2	5.374

1) Waarvan 10.493 miljoen frcs. onbeschikbaar goudsaldo na herwaardeering van den goudvoorraad (Besluitwet no. 5 van 1-5-1944).
 2) Waaronder begrepen de post „Emissiebank te Brussel“, ten bedrage van 64.597 miljoen frcs.
 3) Deze post omvat: oude biljetten over te boeken op tijdelijk onbeschikbare of geblokkeerde rekeningen en niet aangegeven oude biljetten.

FEDERAL RESERVE BANKS.
(Voornaamste posten in miljoenen dollars).

Data	Metaalvoorraad		Other cash	U.S. Govt. securities
	Totaal	Goudcertificaten		
3 Dec. 1941	20.805	20.553	236	2.184
7 Juni 1945	18.357	17.412	247	20.896
12 Dec. 1946	18.296	17.504	258	24.128
19 Dec. 1946	18.382	17.589	250	23.210

Data	F.R.-biljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Govt.	Member-banks
3 Dec. 1941	7.730	15.108	320	13.178
7 Juni 1945	22.860	17.350	352	15.432
12 Dec. 1946	24.896	17.979	626	16.479
19 Dec. 1946	24.963	17.523	237	16.517

BANK VAN ENGELAND.
 (Voornaamste posten in miljoenen ponden).

Data	Metaal-voorraad	Govt. debts and Govt. securities	Fiduciary issue	Biljetten in circulatie	Biljetten in Banking Dept.
14 Juni '45	0,2	1.299,3	1.300	1.276,0	24,2
25 Dec. '46	0,2	1.449,1	1.450	1.428,2	22,1
1 Jan. '47	0,2	1.449,1	1.450	1.421,6	28,7
8 Jan. '47	0,2	1.449,1	1.450	1.402,0	48,2

Data	Gouden en zilveren munten	Govt. securities	Other securities		Deposits		
			Disc. and advances	Securities	Totaal	Public deposits	Banken
14 Juni '45	1,2	235,5	4,5	13,9	261,6	8,4	201,4
25 Dec. '46	1,3	311,8	13,6	15,8	346,5	10,3	278,9
1 Jan. '47	1,3	344,7	13,9	19,1	389,5	8,9	320,4
8 Jan. '47	1,1	321,2	17,7	18,1	388,2	13,9	314,5

BANK VAN FRANKRIJK.
 (Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal-voorraad	Disconto's en voorschotten	Voorschotten aan den Staat		
			Vaste	Schatkist	Bezettingskosten Duitsch-land
12 Dec. 1946	94.817	114.799	59.449	59.700	426.000
19 Dec. 1946	94.817	113.624	59.449	62.500	426.000
26 Dec. 1946	94.817	118.302	59.449	67.900	426.000
2 Jan. 1947	94.817	117.324	59.449	72.100	426.000

Data	Bankbiljetten in circulatie	Deposito's		
		Totaal	Staat	Diversen
12 Dec. 1946	713.369	61.287	768	60.519
19 Dec. 1946	711.813	63.555	826	62.729
26 Dec. 1946	721.865	63.458	765	62.693
2 Jan. 1947	733.797	60.027	765	59.262

INLEGGINGEN EN TERUGBETALINGEN BIJ DE SPAARBANKEN IN NEDERLAND ¹⁾.
 (in miljoenen guldens).

Maand	Inleggingen			Terugbetalingen			Saldo
	R.P.S.	Part.	Totaal	R.P.S.	Part.	Totaal	
Aug. 1939	16,1	13,6	29,7	25,0	21,3	46,3	— 16,6
Mei 1946	20,4	25,2	47,6	39,4	26,4	65,8	— 18,2
Juni 1946	21,8	23,3	45,1	68,4	41,9	110,3	— 65,2
Juli 1946	20,7	20,2	40,9	37,9	37,9	75,8	— 34,9
Aug. 1946	23,4	22,6	46,0	30,9	30,9	52,1	— 6,1
Sept. 1946	22,7	24,3	47,0	29,7	22,9	52,6	— 5,6
Oct. 1946	22,1	28,9	51,0	31,8	29,3	61,1	— 10,1
Nov. 1946	21,2	24,5 ²⁾	45,7	28,8	23,2 ²⁾	52,0	— 6,3

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin van het C.B.S.“.

²⁾ Voorloopige gegevens.

KORTLOPENDE SCHULDEN AAN EN VORDERINGEN OP NEDERLAND, OOST- EN WEST-INDIË VAN DE AMERIKAANSCHEN BANKEN ¹⁾.
 (in miljoenen dollars).

Ultimo	Schulden aan			Vorderingen op			Saldo schulden aan		
	Nederland	O.-Indië	W.-Indië	Nederland	O.-Indië	W.-Indië	Nederland	O.-Indië	W.-Indië
1929	99,1								
1930	122,2								
1931	44,6			20,9			23,7		
1932	11,9			13,0			+ 1,1		
1933	8,3			18,1			+ 9,8		
1934	12,9			18,6			+ 5,7		
1935	68,6			19,0			49,6		
1936	78,8			21,9			56,9		
1937	89,1			23,0			66,1		
1938	101,8			24,2			77,6		
1939	204,9			5,7			199,2		
1940	174,3			0,9			173,4		
1941	174,9			-1,1			173,8		
1942	186,6	160,4	20,7	0,5	1,6	0,3	186,1	158,8	20,4
1943	193,3	110,1	41,2	0,4	1,7	0,5	192,9	108,4	40,7
1944	209,7	110,5	36,0	0,3	1,5	0,3	209,4	109,0	35,7
1945	281,6	113,7	28,2	36,3	1,4	0,5	245,3	112,3	27,7
medio									
1946	256,1	100,2	16,7	119,4	1,4	0,4	136,7	98,8	16,3

¹⁾ Bewerkt naar de statistieken in het „Federal Reserve Bulletin“.

NATIONALE BANK VAN ZWITSERLAND.
 (Voornaamste posten in miljoenen francs).

Data	Metaal-voorraad	Buitel. wissels	Disconto's en voorschotten	Effecten	Biljetten in circulatie	Andere crediten
15 Juni 1945	4.773,8	121,1	373,3	63,7	3.450,5	1.610,0
23 Dec. 1946	4.952,3	144,0	138,8	54,9	4.022,9	984,6
31 Dec. 1946	4.949,9	158,0	238,7	52,7	4.090,7	1.163,7
7 Jan. 1947	4.938,8	158,7	150,5	52,7	3.964,7	1.156,4

EMISSIES IN 1946.
 (Reële bedragen in miljoenen guldens).

Maand	Obligaties	Aan-deelen	Totaal	Waarvan conversies	Nieuw geld
Januari	1.125	—	1.125	—	1.125
Februari	—	0,7	0,7	—	0,7
Maart	—	—	—	—	—
April	—	—	—	—	—
Mei	825	1,9	826,9	—	826,9
Juni	—	100,2	100,2	—	100,2
Juli	—	4,1	4,1	—	4,1
Augustus	—	8,8	8,8	—	8,8
September	—	0,8	0,8	—	0,8
October	4,0	0,7	4,7	—	4,7
November	3,1	4,7	7,8	3,1	4,7
December	6,0	11,3	17,3	2,1	15,2
Totaal	1.963,1	133,2	2.096,3	5,2	2.091,1

SPECIFICATIE VAN DE EMISSIES IN DECEMBER 1946 ¹⁾.
 (Bedragen in miljoenen guldens; koersen en rentevoeten in procenten).

Naam	Bedrag (nominaal)	Koers	Bedrag (reël)	Rentevoet	Loop-tijd
Obligaties.					
<i>Overheid.</i>					
Gem. Haarlem (conversie)	2,1	100	2,1	3	26
<i>Particulieren.</i>					
<i>Voorschotbank</i>					
v. h. Rotterdam					
Credietbank 's-Gravenhage	0,1	100	0,1	4	20
<i>Intercommunale</i>					
Waterleiding Leeuwarden	0,45	100	0,45	3	30
Meelfabr. Nederl. Bakkerij, R'dam	3	100	3	3½	25 ²⁾
Verg. Chr. Hooger en M.O., Zeist	0,3	100	0,3	3½	25
Aandeelen					
Zwavelzuurfabriek v. h. Ketjen, Amsterdam	1,125	125	1,4		
Ned. Kabelfabriek Delft	4,2	145	6,09		
Ned. Walvischvaart, A'dam	3,5	103	3,6		
Zeyl's verzekering-mij., Sneek	0,15	105	0,16		

¹⁾ Aansluitend op de emissiestatistiek in „E.-S.B.“ van 18 December 1946, blz. 863.

²⁾ Algehele of versterkte gedeeltelijke aflossing voorbehouden, doch niet vóór 2 Januari 1952.

KAPITAALBEWEGING VAN NEDERLAND NAAR
DE VEREENIGDE STATEN SINDS BEGIN 1935¹⁾.
(in miljoenen dollars).

Gedurende	Vermeerdering Ned. banksaldi in de V. S.	Vermindering Am. banksaldi in Nederland	Saldo Ned. aan- koop van niet- Amerik. effecten in bezit v. d. V.S.	Saldo Ned. aan- koop van Amer. effecten	Saldo stijging v. Nederl. saldi bij "brokers" in de Ver. Staten	Netto Ned. kap. beweging naar de V. S. (totaal)
1935	55,7	— 0,4	7,4	50,5	1,3	114,5
1936	10,2	— 2,9	3,0	107,1	— 2,2	115,2
1937	10,4	— 1,1	10,8	56,2	5,9	82,2
1938	11,6	— 1,2	6,1	1,7	1,8	16,7
1939	103,0	— 18,5	2,1	15,6	2,5	141,7
1940	— 30,6	— 4,8	1,6	5,5	4,1	— 14,7
1941	0,7	— 0,1	0,5	3,5	— 0,2	8,8
1942	9,0	— 0,5	0,1	0,2	— 4,1	9,6
1943	6,7	— 0,2	1,4	3,0	2,4	13,7
1944	16,4	— 0,0	0,6	— 0,9	2,4	18,5
1945	71,9	— 36,0	— 0,6	— 5,5	3,7	33,5
te helft						
1946	— 25,5	— 83,0	0,2	— 9,5	— 10,1	— 127,8
Totaal:	239,5	— 100,7	33,2	224,0	15,9	411,9

¹⁾ Bewerkt naar de statistieken in het „Federal Reserve Bulletin“. Een — teeken beteekent een tegengestelde beweging aan die der in de hoofden van de kolommen vermeld. Daar de beginstand per begin 1935 niet bekend is, stellen de cijfers alleen een beweging en geen stand op een bepaalden datum voor.

STAND VAN 'S RIJKS KAS.

Vorderingen	31 Dec. 1946	23 Dec. 1946
Saldo van 's Rijks Schatkist bij De Nederlandsche Bank	f 1056.654.434,04	f 1099.241.207,31
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	„ 362.223,45	„ 1.118.170,56
Kasvorderingen wegens creditverstreking aan het buitenland	„ 16.012.028,—	„ 16.012.028,—
Daggeldleening tegen onderpand	—	—
Saldo der postrekeningen van Rijkscomptabelen	„ 287.050.748,04	„ 286.599.428,67
Voorschotten op ultimo November 1946 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keeren belastingen	—	—
Vordering in rek.-courant op: Nederlandsch-Indië	„ 572.223.826,32	„ 570.592.843,30
Suriname	„ 4.334.185,29	„ 4.334.185,29
Curacao	„ 7.410.419,47	„ 7.410.419,47
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	—	—
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	—	—
Andere staatsbedrijven en instellingen	„ 455.368.347,20	„ 426.956.934,52
Verplichtingen		
Voorschot door De Nederlandsche Bank verstrekt	—	—
Voorschot door De Nederlandsche Bank in rekening-courant verstrekt	—	—
Schuld aan de Bank voor Nederlandsche Gemeenten	—	—
Schatkistbiljetten in omloop	f 510.374.800,—	f 510.374.800,—
Schatkistpromessen in omloop (rechtstreeks bij De Nederlandsche Bank is geplaatst nihil)	„ 5453.000.000,—	„ 5476.200.000,—
Daggeldleeningen	—	—
Muntbiljetten in omloop	„ 155.095.056,50	„ 453.354.034,—
Schuld op ultimo November 1946 aan de gemeenten wegens aan haar uit te keeren belastingen	„ 9.363.602,08	„ 9.363.602,08
Schuld in rek.-courant aan: Nederlandsch-Indië	—	—
Suriname	—	—
Curacao	—	—
Het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds	„ 30.712.927,57	„ 5.454.414,46
Het staatsbedrijf der P., T. en T.	„ 351.409.841,52	„ 366.634.096,52
Andere staatsbedrijven	„ 3.487.411,69	„ 3.492.516,99
Schuld aan diverse instellingen in rekening met 's Rijks Schatkist	„ 3167.553.445,57	„ 3163.275.945,57

Annonces voor het volgend nummer

dienen uiterlijk Maandag 20 Januari a.s. in het bezit te zijn van de administratie, Lange Haven 141, Schiedam

Vacatures

MIDDELGROTE INDUSTRIËLE
ONDERNEMING

in het centrum des lands zoekt een

ADMINISTRATEUR

Vereist: uitgebreide ervaring door persoonlijke werkzaamheid in industriële onderneming, grondige bekendheid met moderne bedrijfsadministratie en correspondentie in de moderne talen, veel initiatief, organisatievermogen en commerciële zin. Gewenst: opleiding M.O. Bockhouders of S.P.D. en diploma's correspondentie moderne talen. Aangeboden wordt een levenspositie met een zeer aantrekkelijke werking. Eventuele kandidaten zullen worden onderzocht op 17 Februari door de Nederlandsche Stichting voor Psycho-techniek, Wittevrouwenkade 6, Utrecht.

Eigenhandig geschreven brieven met volledige inlichtingen en twee nieuwe pasfoto's (van voren en opzij) aan Adv. Bureau ALTA, te Utrecht vóór 24 Januari. In linkerhoek van brief, op foto's en enveloppe: ESB — 4951, met naam, adres en leeftijd.

Bij den Dienst van Economische Zaken te Utrecht wordt gevraagd een

ECONOOM

of

**JURIST MET
ECONOMISCHE BELANGSTELLING**

Leeltijd niet ouder dan 36 jaar.

Brieven met uitvoerige inlichtingen te richten aan de 2e Afd. van den Algem. Dienst der Nederlandsche Spoorwegen te Utrecht.

**N.V. PHILIPS'
GLOEILAMPENFABRIEKEN
EINDHOVEN**

Voor de afdeling MARKTONDERZOEK worden enkele goed onderlegde

medewerkers

gezocht.

Gewenschte opleiding: In economische richting, b.v. M.O. of Hoogere Studie Economie (geheel of gedeeltelijk).

Zij, die op het gebied van „marktanalyse“ in de practijk werkzaam zijn geweest, merken de voorkeur.

Brieven onder motto „marktonderzoek-ESB“, vermeldende o.m. leeftijd, burg. staat, enz., te richten tot de afdeling Personeelzaken, Willemstr. 20, Eindhoven

Vacatures

Bij het HAVENBEDRIJF DER GEMEENTE ROTTERDAM bestaat gelegenheid tot plaatsing van een

AMBTENAAR VOOR STATISTISCH WERK

De te benoemen persoon moet volkomen met statistischen arbeid vertrouwd zijn, in staat zijn om gegevens kritisch te beoordeelen, onderzoekingen op statistisch gebied in te stellen en omtrent het resultaat daarvan te rapporteeran.

Bij voldoende bekwaamheid en geschiktheid kan benoeming geschieden in den rang van commies (salarisgrenzen, met inbegrip van de tijdelijke toelagen, voor gehuwden f 3072,50—f 4256,25 en voor ongehuwden f 2742 64—f 4015,76)

Sollicitaties op zegel te richten tot Burgemeester en Wethouders, in te zenden aan Bureau Personeelvoorziening, Raadhuis, kamer 331, Rotterdam, uiterlijk veertien dagen na het verschijnen van dezen oproep onder no. 6.

Mondelinge examens Nederlandsche Broederschap van Accountants

De mondelinge examens zullen, zoowel voor de voorbereidende gedeelten als voor het vak-examen, worden afgenomen op Vrijdag, 24 Januari 1947 van 9—18 uur in Hotel Krasnapolsky te Amsterdam. De examens zullen in het openbaar worden afgenomen.

Een economisch-statistisch onderzoek-naar de chemische industrie in Nederland

door Dr. P. S. PELS

Publicatie no 37 van het Nederlandsch Economisch Instituut

PRIJS f 3.65°

(Prijs voor donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut f 2.75; te bestellen bij het N.E.I.)

Uitgave: De Erven F. Bohn N.V. — Haarlem

N.V. LANKHORST TOUWFABRIEKEN SNEEK TEL. 3041-3042

SPINNERIJ—TOUWSLAGERIJ SEDERT 1803

„HOLLANDIA”

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van Prof. P. Hennipman, Prof. P. B. Kreukniet, Th. Lighthart, Prof. N. J. Polak, Prof. J. Tinbergen, Prof. H. M. H. A. van der Valk, Prof. C. A. Verrijn Stuart, Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. Mr. F. de Vries.

Abonnementsprijs f 22,50; franco p. post f 23,30; voor studenten f 19.—; franco per post f 19.80.

Abonnementen worden aangenomen door den boekhandel en door de uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

N.V. Louis Dobbelmann Waddinxveen

KOFFIE

THEE

I. B. M. elektrische administratie-machines (Hollerith System)
ELECTROMATIC volledig elektrische schrijfmachine
INTERNATIONAL registrerende werk- en personeel-controle-apparaten

International Business Machines Corporation, New York

In Holland vertegenwoordigd door de:

Internationale Bedrijfmachine Mij N.V.

Frédéricksplein 34, Amsterdam-C., Tel. nrs. 33406, 33656, 31856

Huygen & Wessel c.v.

**VERWARMING
VENTILATIE
LUCHTBEHANDELING**

**Amersfoort - Amsterdam
Apeldoorn - Rotterdam - Leeuwarden**